

Research Paper

Sociological Explanation of Political Participation from The Perspective of Khuzestan Elites with Emphasis on Social Capital in Line with Regional Planning

Sadegh Khojasteh Ahvazi¹, Amirali Dorosti^{*2}, Nabilah Ider²

1. PhD student, Department of Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran.

ARTICLE INFO

PP: 513-537

Use your device to scan and read
the article online

Keywords: *Political Participation, Social Trust, Social Awareness, Social Communication, Social Participation, Regional Planning, Elites.*

Abstract

The aim of the present study is to examine how to plan for political participation from the perspective of Khuzestan elites, with an emphasis on social capital. The research method is quantitative and correlational in terms of variables, and considering that it examines the attitude of elites towards political participation, it falls within the realm of descriptive research and is applied in terms of purpose. The dependent variable is political participation and its independent variable is 1) social capital, 2) social awareness, 3) social trust, 4) social connection, and 5) social participation. The statistical population of this study is all Khuzestan elites, including senior and middle managers of private and public companies, university teachers, writers, doctors, and engineers. Through the cluster random sampling method, university lecturers were selected. According to the statistics taken from the human resources unit of higher education centers of universities, 3858 lecturers are working in universities, and the sample size was 351 people based on the Morgan table. The method of collecting information is a survey and questionnaire. The questionnaire is based on the Likert scale and the questions are closed-ended. Based on the hypothesis test, there is a significant relationship between political participation and social capital (t-statistic 7.91), also between political participation and social trust (t-statistic 2.37), between social awareness and political participation (t-statistic 3.22), and between social communication and political participation (t-statistic 3.14), and between social participation and political participation (t-statistic 5.54). The relationship of all variables with political participation based on the results obtained, the t-statistics are all more than 1.96 and are significant.

Citation: Khojasteh Ahvazi, S., Dorosti, A., & Ider, N. (2024). **Sociological Explanation of Political Participation from The Perspective of Khuzestan Elites with Emphasis on Social Capital in Line with Regional Planning**, *Geography (Regional Planning)*, 14(54), 513-537.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2024.297029.3220

* **Corresponding author:** Amirali Dorosti, **Email:** amirali.dorosti12@gmail.com

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Interference in determining one's destiny, choosing, and overseeing one's own political system by voting within the framework of inclusive parties can be called direct political participation, such as parliamentary and presidential elections in Iran; but indirect political participation is a way for people to interfere in political affairs, such that in this political system, party activities have the first priority. Political participation at all levels varies according to social and economic status, education, occupation, gender, age, religion, ethnicity, region and place of residence, personality, and the political environment in which political participation takes place. In general, some researchers believe that political participation changes depending on four important factors: political motivations, social status, personal characteristics, and political environment. In general, there are two instrumental and evolutionary theories in explaining political participation: 1- Instrumental theory; In this theory, participation is considered a means to an end, namely to defend or advance an individual or group of individuals against tyranny and tyranny. An important point about the issue of "political participation" is that political participation must be conscious, spontaneous, organized, free, and based on individual, group, and professional interests. Khuzestan Province is one of the southwestern provinces of Iran, which is the fifth most populous province in the country, and has ethnic, linguistic, cultural, religious, and social and class differences and diversity, and these differences have caused the different ethnic groups of this region to use the capital they have, including their social capital, to participate in the power and political structure. In this study, the researcher intends to examine the relationship between social capital and political participation from the perspective of the elites of Khuzestan.

Methodology

The present research method is quantitative. The main goal is to investigate the distribution of characteristics within a society. In survey research, community parameters are examined. The researcher selects a sample

that represents the society to study the research variables. This research is correlational in terms of investigating variables. Since it examines the current situation and aims to describe the investigated phenomena, it falls within the realm of descriptive research. The research is practical in its purpose; applied research aims to develop applied knowledge in a specific field. Here, the level of discourse is abstract and general, but within a specific context. The reason for choosing the survey method is to describe the current attitudes of elites regarding political participation.

Results and Conclusion

The benefits of participation and its social outcomes have a significant impact on the participation domain. Based on the results obtained, the path coefficient between political participation and social capital is 0.53, which is a positive value. Also, based on the values obtained from the fit indices, the RMSEA value is 0.016, and considering that it is less than 0.08, it shows that the mean square error of the model is appropriate and the model is acceptable. In general, the values of the indices correspond to their interpretative criteria, and confirmatory factor analysis confirms the structure of the dimensions examined in the research model. In addition, different motivations such as working for the public interest, a sense of duty, interest in working with others, gaining popularity, the desire to take a position in firms, organizations or foundations, enjoying the respect and appreciation of other citizens or achieving personal goals encourage individuals to participate in political and social domains. In societies that impose various restrictions on individuals, individuals may refrain from participating in political or public activities. The general political environment, which is related to the organizations and institutions existing in society, the constitution, and the deterrent nature of the party and political system, prevents participation. The failure and inadequacy of society in meeting the needs of the individual. Therefore, lack of security, lack of justice, lack of allocation of equal opportunities, and lack of protection of human dignity are among the main factors that prevent people from participating. In

conditions where motivation is low, the desire to participate decreases. Therefore, it is necessary to identify the prerequisites for participation and plan for it. Lack of participation or reduced political participation causes the circulation of power among political elites in society to not occur and power and politics are monopolized by certain groups or individuals. This concentration and monopoly of power undoubtedly limits the freedom of citizens and their rights, and ultimately the monopoly of power causes

corruption and political tyranny. On the other hand, the experience of different countries has shown that the lack of circulation of political elites and the lack of rotation of power among them hinder progress and reform of current affairs. Therefore, in order to reform affairs and implement their programs on the one hand and to legitimize the government on the other, government politicians need to identify the factors affecting the level of political participation and create the necessary planning to strengthen them in society.

References

1. Aghaei Khaneh Bargh, A., Gharibzadeh, R., & Azadi Beris, L. (2020). Modeling the role of political culture in participation and political trust through the mediation of social capital. *Journal of Cultural Leadership Studies*, 2(3), 68-92. [In Persian]
2. Ahmadi, S. (2021). A study of good governance theory based on public trust and social capital. *Journal of Accounting and Management Perspective*, 4(44), 1-12. [In Persian]
3. Ahmadi, Y. (2019). The impact of different types of social capital in social networks on types of political participation: A case study of citizens aged 18 and over in Sanandaj. *Applied Sociology*, 30(3), 1-22. [In Persian]
4. Amini, S., Kavakebian, M., & Shiri, T. (2020). A study of social factors affecting political participation of the people of Ilam province. *Iranian Journal of Political Sociology*, 3(2), 132-155. [In Persian]
5. Asghari, A., Hashemzahi, N., & Ghadimi, B. (2020). A study of the impact of globalization on the cultural and political life on social trust among Tehran citizens. *Socio-Cultural Changes*, 17(66), 1-21. [In Persian]
6. Bagheri, M., Shojaei, H., & Kiani, S. (2021). Meta-analysis of social capital studies with political participation in Iran after the Islamic Revolution. *Islamic Social Studies*, 27(1), 247-279. [In Persian]
7. Bashiri Givi, H., Navabakhsh, M., & Fathi, S. (2022). Sociological explanation of the role of civil institutions in the cultural and social capital of citizens in Tehran in 2016. *Socio-Cultural Changes*, 19(72), 44-69. [In Persian]
8. Bazargan Harandi, A. (2008). Mixed-method research: A superior approach to studies. *Management Knowledge*, 81, 15-35. [In Persian]
9. Danaeefard, H., Alvani, S. M., & Azar, A. (2004). *Qualitative research methodology in management: A comprehensive approach*. Tehran: Safar Publications. [In Persian]
10. Dara, J., & Sadeghi, E. (2022). Factors affecting the political participation of women: With emphasis on the number of female ministers in different governments of the Islamic Republic of Iran. *Political Science Journal*, 18(2), 377-400. [In Persian]
11. Delavar, A. (2006). *Theoretical and practical foundations of research in humanities and social sciences* (5th ed.). Tehran: Roshd Publications. [In Persian]
12. Delaviz, M., Mortezaei Asl, S. K., & Sinaei, S. A. (2020). A comparative reflection on the concept of social capital from the perspective of Putnam and Fukuyama. *Journal of Political Sociology of Iran*, 3(4), 2288-2306. [In Persian]
13. Habibpour Gatabi, K., & Mousavi Khorshidi, S. H. (2016). The relationship between social capital and political participation of Qom citizens. *Social Welfare Research Quarterly*, 16(62), 359-395. [In Persian]
14. Hajipour, H., Amini, Y., & Kordzangeneh, M. (2020). The impact of social capital on political participation patterns among citizens over 18 years old in Ahvaz. *Journal of Social Sciences, Islamic Azad University of Shushtar*, 14(4), 27-52. [In Persian]

15. Hosseini, S. A., Abbasi, R., & Rezaei, R. (2015). Identifying factors affecting the participation of elites in the development of the Islamic-Iranian progress model. *Journal of Strategic Studies of Basij*, 18(67), 25-47. [In Persian]
16. Hosseinpour, S., Pouryani, M. H., & Ejderi Zadeh, H. (2022). The role of art in explaining the sociological participation of Bakhtiari and Arab women in achieving social and political status. *Journal of Islamic Art Studies*, 19(45), 160-175. [In Persian]
17. Jamini, D., Shamseddini, A., & Jamshidi, A. (2022). Analysis of the role of social capital on the performance of rural cooperatives in Fars province. *Journal of Cooperation and Agriculture*, 14, 42-61. [In Persian]
18. Khamechi, H., & Rangriz, H. (2019). Meta-analysis of the consequences of social capital. *Journal of Social Capital Management*, 6(4), 524-603. [In Persian]
19. Khosravi, S., Mohseni Tabrizi, A., & Aghajani Mersa, H. (2021). Sociological explanation of the contribution of social capital to social mobility. *Iranian Journal of Social Development Studies*, 13(2), 99-117. [In Persian]
20. Payani Far, N., Sedaghat Zadegan, S., Mousavi, M., & Rafiei, H. (2022). Examining the relationship between institutional interactions and social capital indicators: A case study of charities and the Imam Khomeini Relief Committee in Iran. *Social Studies and Research in Iran*, 11(2), 545-567. [In Persian]
21. Rush, M. (2014). *Society and politics: An introduction to political sociology*. (M. Sabouri, Trans.). Tehran: SAMT Publications. [In Persian]
22. Tanhaei, A. (1995). *An introduction to schools and theories of sociology*. Gonabad: Marandiz Publications. [In Persian]
23. Tashvishi, H., & Rahmani Kheili, E. (2022). The effect of religiosity on quality of life with the mediating variable of participation and social trust: A case study of Pardisan region of Qom. *Journal of Social Welfare Planning*, 13(50), 85-122. [In Persian]
24. Zolfaghari, A. (2023). Meta-analysis of factors influencing political participation in national elections of the Islamic Republic of Iran: Research studies from 2017-2022. *Journal of Strategic Studies of Basij*, 26(98), 133-168. [In Persian]

مقاله پژوهشی

تبیین جامعه شناختی مشارکت سیاسی از دیدگاه نخبگان خوزستان

با تاکید بر سرمایه اجتماعی در راستای برنامه ریزی منطقه ای

صادق خجسته اهوازی: دانشجوی دکتری، گروه جامعه شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

امیرعلی درستی*: استادیار، گروه جامعه شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

نبی الله ایدر: استادیار، گروه جامعه شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف پژوهش حاضر بررسی چگونگی برنامه ریزی برای مشارکت سیاسی از دید نخبگان خوزستان با تاکید بر سرمایه اجتماعی است. روش پژوهش از نوع کمی و از نظر بررسی متغیرها از نوع همبستگی و با توجه باینکه به بررسی وضع نگرش نخبگان در رابطه با مشارکت سیاسی می پردازد در قلمرو تحقیقات توصیفی قرار می گیرد و از لحاظ هدف کاربردی است. متغیر وابسته مشارکت سیاسی و متغیر مستقل آن (۱) سرمایه اجتماعی (۲) آگاهی اجتماعی (۳) اعتماد اجتماعی (۴) ارتباط اجتماعی (۵) مشارکت اجتماعی می باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه نخبگان خوزستان شامل مدیران ارشد و میانه شرکت های خصوصی و دولتی - مدرسان دانشگاه ها - نویسندگان - پزشکان و مهندسان می باشد. از طریق روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای مدرسان دانشگاه ها انتخاب که با توجه به آمار اخذ شده از واحد نیروی انسانی مراکز آموزشی عالی دانشگاه ها ۳۸۵۸ نفر مدرس در دانشگاه ها مشغول به خدمت می باشند و حجم نمونه براساس جدول مورگان ۳۵۱ نفر بدست آمده است. روش گردآوری اطلاعات پیمایشی و پرسشنامه ای است. پرسشنامه براساس طیف لیکرت ساخته و سوالات از نوع بسته می باشد. و براساس آزمون فرضیات بین مشارکت سیاسی و سرمایه اجتماعی رابطه معنادار (۷/۹۱) آماره t) وجود دارد همچنین بین مشارکت سیاسی و اعتماد اجتماعی رابطه معنادار (۲/۳۷) آماره t) وجود دارد و بین آگاهی اجتماعی و مشارکت سیاسی رابطه معنادار (۳/۲۲) آماره t) و بین ارتباط اجتماعی و مشارکت سیاسی (۳/۱۴) آماره t) و بین مشارکت اجتماعی و مشارکت سیاسی (۵/۵۴) آماره t) رابطه معنا دار وجود دارد که رابطه تمام متغیرها با مشارکت سیاسی براساس نتایج بدست آمده آماره t همگی بیش از ۱/۹۶ بوده و معنادار می باشد.</p>	<p>شماره صفحات: ۵۱۳-۵۲۷</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p>
	<p>واژه های کلیدی: مشارکت سیاسی، اعتماد اجتماعی، آگاهی اجتماعی، ارتباط اجتماعی، مشارکت اجتماعی، برنامه ریزی منطقه ای، نخبگان</p>

استناد: خجسته اهوازی، صادق؛ درستی، امیرعلی؛ ایدر، نبی الله. (۱۴۰۳). تبیین جامعه شناختی مشارکت سیاسی از دیدگاه نخبگان خوزستان

با تاکید بر سرمایه اجتماعی در راستای برنامه ریزی منطقه ای، فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، ۱۴(۵۴)، صص ۵۱۳-۵۳۷.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2024.297029.3220

مقدمه

در یونان باستان عامه‌ی مردم در مکانی گرد هم می‌آمدند، درباره‌ی مسائل مملکتی بحث و تبادل نظر می‌کردند و به این صورت امور آنها رفع و رجوع می‌شد. این اولین شکل مشارکت سیاسی، آن هم به صورت مستقیم بود.

امروزه چنین امکانی برای جوامع وجود ندارد، ولی مردم با شرکت در انتخابات که هر چند سال یکبار برگزار می‌شود، درباره‌ی امور جامعه‌ی خود نظر می‌دهند. این همان مشارکت سیاسی است.

از قرن شانزدهم میلادی و به دنبال فرو پاشی نظام سیاسی کلیسا و ورود نظریه قرارداد اجتماعی به مباحث سیاسی و تأکید متفکران عصر روشنگری بر دخالت مردم در تعیین سرنوشت خود، بحث مشارکت سیاسی و جامعه مدنی وارد ادبیات سیاسی مغرب زمین شد؛ و بر پایه آموزه‌های عصر روشنگری و نظریه قرارداد اجتماعی مشارکت سیاسی به معنای درگیر شدن فرد در سطوح مختلف فعالیت در نظام سیاسی با اجتماعی شدن سیاست رابطه‌ی نزدیکی پیدا کرد. مشارکت سیاسی دارای دو تقسیم بندی یا نوع است: ۱- مشارکت مستقیم؛ ۲- مشارکت غیرمستقیم.

دخالت در تعیین سرنوشت و انتخاب و نظارت بر نظام سیاسی حاکم بر خود به صورت رأی دادن در چارچوب احزاب فراگیر را می‌توان مشارکت سیاسی مستقیم نامید، همچون انتخابات مجلس و ریاست جمهوری در ایران؛ اما مشارکت سیاسی غیرمستقیم، راهکاری برای دخالت مردم در امور سیاسی است به طوری که در این سیستم سیاسی، فعالیت‌های حزبی اولویت اول را داراست. در این سیستم، نظام سیاسی و دولت حاکم بر آن، برآمده از رای مستقیم و انتخاب رهبر سیاسی کشور به وسیله مجلس می‌باشد، مانند انتخاب رئیس‌جمهور در آمریکا و چین. در آمریکا به عنوان نظام سیاسی دو حزبی، مشارکت سیاسی در قالب دو حزب نمود می‌یابد و در چین فعالیت در حزب کمونیست و انتخاب دبیر کل حزب به عنوان رهبر سیاسی از دیگر مصادیق مشارکت سیاسی است.

می‌توان گفت که مشارکت سیاسی هر گونه رفتار و عمل فردی است که هدف آن تحت تأثیر قرار دادن سیاست گذارهای عمومی یا انتخاب رهبران سیاسی و یا اعمال نظر رهبران بر مردم یا به طور خلاصه حوزه تصمیم گیری و تقاضا در بین مردم و دولت است.

در میزان مشارکت سیاسی شهروندان عوامل بسیاری تأثیرگذار هستند. بنابراین مشارکت سیاسی در تمام سطوح بر طبق پایگاه اجتماعی، اقتصادی، تحصیلات، شغل، جنسیت، سن، مذهب، قومیت، ناحیه و محل سکونت، شخصیت و محیط سیاسی که در آن مشارکت سیاسی صورت می‌گیرد فرق می‌کند. در مجموع برخی از پژوهشگران معتقدند که مشارکت سیاسی بسته به چهار عامل مهم تغییر می‌کند: انگیزه‌های سیاسی، موقعیت اجتماعی، ویژگی‌های شخصی و محیط سیاسی. البته به این عوامل باید مهارت‌ها، منابع و تعهد را افزود. برای مثال هر چه فرد بیشتر در معرض انگیزه‌های سیاسی به صورت بحث درباره سیاست، تعلق به سازمانی که به شکلی به فعالیت سیاسی می‌پردازد، قرار گیرد، به همان اندازه در سیاست فعالانه مشارکت خواهد کرد. بطور کلی در تبیین مشارکت سیاسی دو نظریه ابزاری و تکاملی وجود دارد: ۱- نظریه ابزاری؛ در این نظریه مشارکت را وسیله‌ای برای یک هدف یعنی برای دفاع یا پیشبرد یک فرد یا گروهی از افراد در برابر جباریت و استبداد در نظر می‌گیرند. بنابراین نظریه پردازان ابزارگرا استدلال می‌کنند که افراد بهترین داور منافع خودشان هستند، حکومتی که مردم در آن مشارکت داشته باشند کارآمدتر است. افرادی که از تصمیمات تأثیر می‌پذیرند حق دارند در گرفتن تصمیمات مشارکت داشته باشند و مشروعیت حکومت بر مشارکت استوار است. وارثان نهایی نظریه ابزاری فایده گرایان و کثرت گرایان هستند. ۲- نظریه تکاملی؛ طرفداران این نظریه استدلال می‌کنند که شهروند آرمانی، یک شهروند مشارکت کننده است و بنابراین مشارکت، اعمال مسئولیت اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. مشارکت یک تجربه یادگیری است که شهروندان را نه تنها آگاه از حقوق خود بلکه آگاه از وظایف و مسئولیت‌هایش پرورش می‌دهد. چنین دیدگاهی در نوشته‌های ارسطو، جان استوارت میل، دوتوکویل و روسو یافت می‌شود و نیز بخش مهمی در اندیشه‌های محافظه کارانه و سوسیالیستی است.

نکته مهمی که در پیرامون مسئله «مشارکت سیاسی» مطرح است این است که مشارکت سیاسی باید آگاهانه، خودجوش، سازمان یافته، آزادانه و مبتنی بر علایق فردی، گروهی و صنفی باشد.

بنابراین مشارکت سیاسی باید آزادانه، آگاهانه و مبتنی بر حق شهروندی باشد. مشارکتی که پیرومنشانه باشد مشارکت سیاسی به معنای دقیق کلمه و مورد مطلوب در دموکراسی‌ها نیست. همانطوری که هارولد لاسکی می‌گوید: «... مادامی که اعضای دموکراسی آگاهانه برای بکارگیری قدرتشان آموزش ندیده باشند، نمی‌توان گفت که این قدرت را در تملک دارند».

حتی می‌توان توسعه (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی) را مقید و مشروط به امر مشارکت دانست زیرا در توسعه، هدف ظهور قابلیت‌های افراد در دو سطح حیات فردی و حیات اجتماعی است و این ظهور و بروز تنها در اثنای مشارکت محقق می‌شود و صد البته پیش شرط هرگونه مشارکتی، ایجاد و فراهم سازی شرایط مناسب برای ظهور توانایی‌های نظری و عملی اقشار جامعه است. زیرا مردم در اجرای تصمیماتی که خود در تعیین آنها نقشی داشته، برنامه‌ریزی کرده و آن را کنترل و ارزیابی نموده‌اند، مشارکت فعال و هدفمندی خواهند داشت.

در مورد مشارکت سیاسی، "سی. رایت میلز" بر این باور است که: "اگر فرد بتواند قوانین جدید وضع و عنداللزوم قوانین موجود را تغییر دهد، به مشارکت سیاسی نایل آمده است." در حقیقت اندیشه مشارکت سیاسی مستلزم دعوت کسانی به شرکت در فرآیند تصمیم‌گیری‌های کلان کشوری و سهمیم شدن در قدرت می‌باشد، که تا کنون نقشی در اداره جامعه نداشته‌اند و حداکثر به هنگام ضرورت، توسط حکومت و برای مقاصد معین بسیج می‌شده‌اند.

استان خوزستان یکی از استان‌های جنوب غربی کشور ایران می‌باشد که پنجمین استان پر جمعیت کشور محسوب می‌گردد و دارای تفاوت و گوناگونی قومی، زبانی، فرهنگی، مذهبی و شکاف‌های اجتماعی و طبقاتی زیادی است و همین تفاوت‌ها باعث شده است تا اقوام مختلف این خطه برای سهمیم شدن در ساختار قدرت و سیاست از سرمایه‌های که در اختیار دارند از جمله سرمایه اجتماعی خود استفاده نمایند. در این پژوهش محقق در نظر دارد به بررسی چگونگی برنامه‌ریزی برای مشارکت سیاسی از دید نخبگان خوزستان با تاکید بر سرمایه اجتماعی بپردازد.

مشارکت سیاسی

مردم ایران برای اولین بار در واقعه‌ی تحریم تنباکو، به‌طور فراگیر وارد مشارکت در صحنه‌ی تصمیمات سیاسی شدند و از زمان انقلاب مشروطه تاکنون، انتخابات در ایران برگزار شده‌است؛ لذا مشارکت سیاسی در ایران به صورت جدی با جنبش تحریم تنباکو و انقلاب مشروطیت آغاز می‌گردد.

در اولین انتخابات، شرطی برای داشتن حق رای وجود داشت و همه‌ی مردم حق رای نداشتند؛ شاهزادگان قاجار، روحانیون، اشراف، تجار، زمین‌داران و اصناف طبقه‌هایی بودند که به فرمان شاه می‌توانستند نمایندگان خود را برگزینند. از مردم عادی کسانی حق رای داشتند که ملکی به ارزش دست کم هزار تومان داشتند یا جزو اصناف شناخته شده بودند و اجاره‌ی مغازه‌ی آنها حداقل به اندازه‌ی میانگین اجاره در آن محل بود. داشتن بیست و پنج سال سن و "رعیت ایران" بودن از شرایط افرادی بود که حق رای داشتند. در این انتخابات صنف‌های کم‌درآمد مانند حملان و شتربانان حق رای و نماینده‌ای نداشتند و زنان از حق رای برخوردار نبودند.

سطوح مشارکت سیاسی

مشارکت سیاسی را می‌توان به سطوح گوناگون تقسیم کرد. پایین‌ترین تا بالاترین سطح مشارکت سیاسی عبارتند از:

(۱) رای دادن و شرکت در گزینش و انتخاب مسئولان

(۲) آزادی بیان و شرکت در تشکل‌های فعال سیاسی، ارزیابی عملکرد نهادها و مسئولان

۳) نامزدی پست‌ها و کرسی‌های سیاسی و فعالیت آزاد انتخاباتی
 ۴) دخالت و مشارکت در تغییرات و اصلاحات درون ساختاری (اصلاح نظام سیاسی حاکم)
 ۵) اقدام و عمل برای تغییرات بنیادی نهادها و ساختارهای نظام حکومتی؛ انقلاب، شورش و... برای تغییر اساسی نظام حاکم و روی کار آمدن نظام سیاسی دیگر.

بیشترین میزان مشارکت سیاسی در سطح اول است ولی سطح پنجم تاثیرگذارترین و پراهمیت‌ترین سطح است. مشارکت سیاسی در اصطلاح به معنای مساعی سازمان یافته شهروندان برای انتخاب رهبران خویش، شرکت مؤثر در فعالیتها و امور اجتماعی و سیاسی و تأثیر گذاشتن بر ترکیب هدایت سیاسی دولت است پس مشارکت سیاسی به معنای کوشش سازمان یافته مردم درباره حکومت و سیاست است یعنی مردم در انتخاب رهبران سیاسی جامعه و سیاست گذارها فعالانه حضور داشته و خود را نسبت به حکومت و سیاستهای آن، بیگانه احساس نمی کنند: به عبارت دیگر مردم با انتخاب رهبران و تأیید سیاست دولت، هدایت آن را بر عهده می‌گیرند.

مشارکت سیاسی: عبارت است از آن دسته فعالیت‌های ارادی و اختیاری که اعضای یک جامعه در آن مشارکت می‌کنند تا به وسیله آن در انتخاب حاکمان و سیاستمداران شرکت کنند و به طور مستقیم یا غیر مستقیم در سیاستگذاری‌های عمومی مشارکت می‌کنند

مشارکت سیاسی، ترکیب وصفی است که دخالت مردم در امور سیاسی یعنی حکومت داری را معنا می‌کند. مشارکت سیاسی در پی فرایند اجتماعی شدن انسانها و دخالت در امور مدیریت سیاسی کشورها وارد ادبیات سیاسی نظریه پردازان دنیای سیاست شد.

در تعریف مشارکت سه نکته قابل توجه است:

- ۱) مشارکت شامل سخن گفتن هم می‌شود. پندارها یا عواطف ذهنی صرف، ذیل مفهوم مشارکت قرار نمی‌گیرند، زیرا هنوز تحقق نیافته‌اند. با سخن گفتن است که افکار به منصفی ظهور می‌رسند.
- ۲) مشارکت داوطلبانه است. این مفهوم در ارتباط با فعالیت‌های داوطلبانه و ارادی شهروندان تعریف می‌شود؛ مثلاً عضویت در یک سازمان بنا به دستور دولت، خارج از مفهوم مشارکت قرار می‌گیرد.
- ۳) مشارکت با انتخاب همراه است؛ تعریف مشارکت بر این اساس قرار دارد که شهروند حق انتخاب مقامات دولتی، نوع حکومت و... را دارد. باید در میان کاندیدای انتخابات رقابت وجود داشته باشد و شهروند از بین آن‌ها انتخاب کند.

جامعه پذیری سیاسی

آلن بیرو در فرهنگ علوم اجتماعی، جامعه‌پذیری را فرآیندی که بر پایه آن، مجموعه حیات و فعالیت‌های انسانی در شبکه وابستگی‌های متقابل اجتماعی جای می‌گیرند تعریف نمود. از نظر او جامعه‌پذیری فرآیندی است روانی- اجتماعی که بر پایه آن شخصیت پایه تحت تاثیر محیط، خصوصاً نهادهای تربیتی، خانوادگی و دینی شکل می‌گیرد. گی روشه آن را فرآیندی می‌داند که به برکت آن، شخص در طول حیات خویش تمامی عناصر اجتماعی- فرهنگی محیط خود را فرا گرفته، درونی و تحت تاثیر تجارب و عوامل اجتماعی معنادار با ساخت شخصیت خود یگانه می‌سازد، تا خود را با محیط اجتماعی‌ای که باید در آن زیست نماید، تطبیق دهد. هنری مندراس و ژرژ گورویچ آن را مکانیزم اخذ هنجارها، ارزش‌ها و اعتقادات اجتماعی تعریف کردند. بروس کوئن تعریفی مختصر و جامع از آن را ارائه داد و بیان کرد که جامعه‌پذیری فرآیندی است که به انسان راه‌های زندگی کردن در جامعه را آموزش می‌دهد و به او شخصیت داده و ظرفیت‌های او را در جهت انجام وظایف فردی به عنوان عضو جامعه توسعه می‌دهد (کوئن، ۱۳۸۷: ۱۰۱). بر همین اساس جامعه‌پذیری سیاسی فرآیندی است که در آن افراد با قواعد، ارزش‌ها و نگرش‌های سیاسی آشنا می‌گردند و الگوهای رفتار سیاسی را قبول می‌کنند. در این فرایند افراد می‌آموزند که باید با مشارکت در روند تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و سیاسی در سرنوشت خویش مشارکت کنند. جامعه‌پذیری سیاسی به یک صورت انجام نمی‌گردد و عوامل مختلفی در جامعه‌پذیری سیاسی نظیر عوامل اولیه (خانواده و گروه همسالان) و عوامل ثانویه (موسسات آموزشی، احزاب سیاسی و نهادهای صنفی و رسانه‌ها نقش دارند. البته از دیدگاه پیروان رویکرد جامعه‌شناختی، علاوه بر عوامل درونی (متغیرهای روان‌شناختی)،

عوامل بیرونی (موقعیت و وضعیت اجتماعی، فرهنگی و سیاسی) بر میزان مشارکت افراد موثر است (راوداراد (۱۳۸۳)؛ به نقل از دارا و صادقی، ۱۴۰۱:۳۸۲). پای و همکاران (۱۳۸۰)، جامعه‌پذیری سیاسی را همسو با جامعه‌پذیری به صورت یک فرایند تدریجی در نظر می‌گیرند که از طریق رشد در سه مرحله در افراد نفوذ کرده است. بر این اساس مرحله اول تشخیص هویت است که کودک با فرهنگ جامعه آشنا می‌گردد و از طریق آموزش چگونه عضو شدن در اجتماع را یاد می‌گیرد. این یادگیری به صورت پنهان و آشکار اعمال می‌گردد که نتیجه آن پذیرش هویت خود به عنوان یک عضو از جامعه و اجتماعی شدن است. مرحله دوم جامعه‌پذیری سیاسی است در این مرحله فرد نسبت به جهان سیاسی خود آگاهی یافته و نحوه فهم حوادث سیاسی و قضاوت درباره آن‌ها را کسب می‌کند و به درونی سازی فرهنگ سیاسی پرداخته تا هویت سیاسی به مرحله ظهور برسد. مرحله سوم گمارش سیاسی است که فرد از وضعیت انفعالی به سمت شهروند مشاهده‌گر فعال میل پیدا می‌کند. در مجموع این فرایند به صورت مرحله‌ای از تکامل فرد است که به صورت تدریجی اتفاق می‌افتد تا هویت سیاسی فرد ساخته شود و وارد تعاملات اجتماعی شوند (منتظری و همکاران، ۱۴۰۰:۱۷۸).

مراحل فرایند جامعه‌پذیری سیاسی از دیدگاه پای و همکاران ۱۳۸۰

سرمایه اجتماعی

در کلی‌ترین سطح، سرمایه اجتماعی ویژگی‌هایی از یک جامعه یا گروه اجتماعی است که ظرفیت سازماندهی جمعی و داوطلبانه برای حل مشکلات متقابل یا مسائل عمومی را افزایش می‌دهد و مجموعه‌ای از هنجارها و ارزش‌های موجود در سیستم‌های فکری، علمی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه است که دارای ویژگی‌هایی مانند اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی و احساس هویت جمعی و گروهی است. بر این اساس شاخص‌های سرمایه اجتماعی عبارتند از اعتماد که بر مشارکت و بهبود کیفیت زندگی انسان موثر است؛ انسجام اجتماعی؛ شبکه که عضویت در آن باعث ایجاد سرمایه اجتماعی می‌شود؛ آگاهی که از مسائل و عوامل عمومی موثر بر روابط اجتماعی است؛ احساس تعلق که با احساس ریشه داشتن همراه است و در نهایت مشارکت که یکی از عوامل موثر بر توسعه در همه ابعاد است (شریفی و همکاران، ۱۴۰۰:۲۹۷). بر این اساس سرمایه اجتماعی ناظر بر بازگشت دوباره اخلاق و مضامینی مانند اعتماد، مشارکت، همکاری و پیوند اجتماعی با جامعه است که همه بیانگر توجه دوباره به این موضوع است. البته سرمایه اجتماعی دارای مؤلفه‌ها و ابعاد فراوانی است که از میان آن‌ها سه بعد اعتماد، مشارکت و آگاهی از ابعاد اصلی آن بشمار می‌آید. در همین زمینه مطالعات نشان می‌دهند که تقویت سرمایه اجتماعی باعث مشارکت و ارتباط فرد با افراد دیگر می‌شود و این به نوبه خود، نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی دارد (الله ویردی، ۱۳۹۹:۷۰).

اعتماد اجتماعی

از جمله عوامل مرتبط با مشارکت سیاسی اعتماد اجتماعی است. اعتماد اجتماعی پدیده‌ای است که تسهیل‌گر روابط انسانی است و بنیاد شکل‌گیری روابط اجتماعی و توسعه‌ی یک جامعه می‌باشد و کاهش یا افزایش آن تأثیر بسیار زیادی بر ساختارهای مختلف جامعه و روابط اجتماعی مردم آن دارد. به همین دلیل، در دهه‌های اخیر این موضوع نظر بسیاری از نظریه پردازان مطرح علوم اجتماعی را به خود جلب کرده است. در واقع اعتماد انتظاری است که از درون اجتماع برمی‌خیزد و رفتار و همکاری و تعاونی درون آن مبتنی بر هنجارهای مشترک و عمومی است که نیازی به قانون و تنظیمات در روابط ندارد، بلکه وجدان اخلاقی مبنای آن است. بنابراین در هر جامعه یکی از عوامل مهم ایجاد نظم اجتماعی و مشارکت و همکاری اعتماد اجتماعی بین افراد و اعضای جامعه است.

آگاهی اجتماعی

آگاهی یک متغیر معرفتی متعلق به افراد است و هر جایی که افراد از ماهیت مسائل اجتماعی آگاه نمی‌شوند؛ یا ابزارهای موجود که از جواب‌گویی به این مشکلات بی‌خبرند، فرصت‌های مشارکت اجتماعی هم پایین‌تر خواهد بود (الله ویردی، ۱۳۹۹: ۷۳). میزان آگاهی افراد جامعه از مسائل و قوانین آن یکی از شاخص‌های سرمایه اجتماعی است بر این اساس اگر افراد جامعه میزان آگاهی بیشتر داشته باشند در واقع از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردار هستند. آگاهی سیاسی، شناخت و اطلاع افراد یا گروه‌ها نسبت به امور عمومی و سیاست جامعه است. آگاهی سیاسی یک فرد در برگیرنده طرز تلقی‌ها و ارزیابی او از مسائل خاص سیاسی و یا از شخصیت‌ها و حوادث سیاسی است. پژوهشگران آگاهی سیاسی را پدیده‌ای چندبعدی می‌دانند به این معنی که عوامل متعددی در شکل‌گیری آگاهی سیاسی دخالت دارند. در این زمینه بر عواملی مانند جامعه‌پذیری سیاسی و فرایندهایی که طی آن نگرش‌ها و جهت‌گیری‌های سیاسی آموخته می‌شوند، تاثیرات نیرومند خانواده، محیط اطلاعاتی شامل دستیابی به اطلاعات و کیفیت آن‌ها، جنسیت، سرمایه اجتماعی، پایگاه اجتماعی-اقتصادی و تاثیر مصرف رسانه‌ای بر آگاهی سیاسی تاکید کرده‌اند (کبیری و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۶۸). علم، آگاهی، شناخت، بصیرت و معرفت نسبت به همه ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... از جمله عواملی‌اند که انسان را در مسیر زندگی اجتماعی و روزمره یاری و انسان را در راه رسیدن به اهداف مادی و معنوی هدایت می‌کنند. بر این اساس هرچه این شناخت بیشتر باشد، انسان بهتر قادر است خود را با شرایط و مقتضیات زمانی و مکانی وفق دهد. در عصر حاضر که به عنوان عصر اطلاعات مطرح است، آگاهی از تمامی وقایع و رخداد‌های مربوط به جهان و محیط اطراف یکی از ضروری‌ترین نیازهای اجتماعی است تا انسان‌ها بتوانند با شناخت کامل از جهان اطراف خود، زندگی اجتماعی را به بهترین روش ممکن ادامه دهند.

ارتباط اجتماعی

منظور از ارتباط اجتماعی مجموعه منابع مادی یا معنوی است که به یک فرد یا گروه اجازه می‌دهد تا شبکه پایدار از روابط کم و بیش نهادینه شده آشنایی و شناخت متقابل در اختیار داشته باشد. مفهوم سرمایه اجتماعی و مضمون اصلی آن در کلمه ارتباط نهفته گردیده است. عناصر و اعضای جامعه با برقراری ارتباط با همدیگر و پایدار ساختن این ارتباط ظرفیت همکاری با همدیگر را پیدا می‌کنند و از این مسیر چیزهایی کسب می‌نمایند که به تنهایی قادر به دستیابی به آن‌ها نمی‌باشند. انسان‌ها از طریق مجموعه‌ای

از شبکه‌ها به هم مرتبط می‌گردند و با گسترش این شبکه‌ها، نوعی دارایی شکل می‌گیرد که سرمایه اجتماعی خوانده می‌شود. کوهن و پروساک (۲۰۰۱)، معتقد است که سرمایه اجتماعی متشکل از ارتباطات فعال بین افراد است که شامل اعتماد، درک متقابل، ارزش‌های مشترک و رفتارهایی است که اعضای شبکه‌های انسانی و جوامع را به هم پیوند می‌دهد و همکاری‌ها را ممکن می‌نماید. سرمایه اجتماعی تقویت‌کننده همکاری، تعهد، تسهیم اطلاعات و اعتماد است. همچنین مشارکت حقیقی را در سازمان ارتقا می‌دهد که این خود منجر به موفقیت و اثربخشی بیشتر می‌گردد (غیائی ندوشن و امین‌الرعایا، ۱۳۹۵: ۱۸۶).

مشارکت اجتماعی

به عقیده گاتری (۱۹۸۶)، مشارکت اجتماعی فرایند اجتماعی عمومی، یکپارچه، چندگانه، چند بصری و چند فرهنگی است که هدف آن کشاندن همه مردم به ایفای نقش در همه مراحل توسعه است (نیازی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۰). مشارکت اجتماعی تقبل آگاهانه انجام بخشی از امور در شکل همکاری از روی رغبت به قصد بهبود و به‌سازی زندگی اجتماعی است. از سوی دیگر فرآیند سازمان یافته‌ای است که افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن هدف‌های معین و مشخص به منظور سهیم شدن در منابع قدرت انجام می‌دهند. شهود چنین مشارکتی، وجود نهادهای مشارکتی چون انجمن‌ها، گروه‌ها، سازمان‌های محلی و غیردولتی است. مردم بر اساس مشارکت اجتماعی با اراده و رغبت و قبول گوشه‌ای از مسئولیت آن به طور گروهی، سعی در ارضای نیازهای روحی، روانی، فردی و گروهی دارند و در جهت رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده با در نظر گرفتن امکانات و محدودیت‌ها جهت یافتن هویت فردی و جمعی در جامعه تلاش می‌نمایند. مشارکت به عنوان یکی از جنبه‌های مهم سرمایه اجتماعی تأثیر شگرفی بر پیشرفت جوامع دارد؛ بر این اساس امروزه رویکرد مشارکتی به عنوان مبنای تصمیم‌سازی و شیوه‌های برای دستیابی به فعالیت و همکاری مشترک در روند به‌سازی زندگی فردی و جمعی، یکی از لوازم جامعه مدنی و برنامه ریزی دموکراتیک محسوب می‌گردد. از مهم‌ترین آثار مشارکت در فرایند برنامه ریزی و مدیریت می‌توان به ایجاد علاقه و اعتماد در مردم برای توسعه و پیشرفت، تقویت همبستگی اجتماعی، روحیه همکاری و همدلی، استفاده بهینه از منابع و امکانات اشاره کرد (الله ویردی، ۱۳۹۹: ۷۳). بنابراین مشارکت اجتماعی نوعی کنش هدفمند در فرایند تعاملی بین کنشگر و محیط اجتماعی او در جهت نیل به اهداف معین و مشخص شده است. فرایندی که در آن، افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن اهداف مشخص که به سهیم شدن آن‌ها در منابع اجتماعی منجر می‌شود، شرکت می‌نمایند.

نخبگان

نخبگان یا سرآمدن به بخشی از افراد جامعه اطلاق می‌شود که توانایی تأثیرگذاری و اثربخشی بیشتری نسبت به سایر آحاد جامعه دارند. در قرون ۱۸ و ۱۹ در مغرب زمین نخبه به کسانی که مشاغل عالی را در جامعه برعهده داشتند؛ گفته می‌شد. واژه نخبه که معادل انگلیسی آن «الیت» است، در اصل به معنای هر چیز مرغوب و ممتاز و سرآمد بوده است و حتی در مورد کالاها و اجناس نیز کاربرد دارد. در مورد اشخاص نیز بتدریج افراد برجسته و کارآمدی از نبوغ و شایستگی خاصی در علم، هنر، شعر و ادب و... بکار گرفته شده است و در جامعه شناسی نیز غالباً به افراد زبده و گزیده که در سلسله مراتب اجتماعی، مدیریتی را برعهده دارند اطلاق می‌شده است. بنابراین نخبگان به افرادی برجسته و کارآمد گفته می‌شود که در خلق و گسترش علم، فناوری، هنر، ادب، فرهنگ و مدیریت کشور در چارچوب ارزش‌ها اثرگذاری بارزی داشته باشند و همچنین فعالیت‌های آن‌ها بر پایه هوش، خلاقیت انگیزه و توانمندی‌های ذاتی از یکسو و خبرگی، تخصص و توانمندی‌های اکتسابی از سوی دیگر، موجب سرعت بخشیدن به پیشرفت کشور شوند. نخبه‌گرایی به‌عنوان یک نظریه پر قدرت اجتماعی توسط کارل مارکس، وبر، پارتو گاتتانوموسکا و رابرت میخلز طرح شده است. دیدگاه مشترک این گروه از متفکران بر این مبنا استوار بود که حاکمیت در جامعه به دست گروه کوچکی از نخبگان می‌چرخد. یکی از این نیروهای اجتماعی در فرایند سیاسی، نخبگان هستند. این باور که شخصیت‌های بزرگ، تاریخ را می‌سازند و سرچشمه دگرگونی‌های سیاسی و اجتماعی می‌باشند، به قدمت تاریخ فلسفه سیاسی است. نخبه‌گرایی یا همان تفکری که معتقد است جوامع بشری از نیروها و طبقات اجتماعی گوناگون تشکیل شده و حکومت باید در اختیار گروه‌های اجتماعی برتر قرار گیرد، حتی در اندیشه‌های فلاسفه باستان و قرون وسطی مطرح شده است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۰). یزدانی نسب (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای به بررسی تعاریف مختلف واژه نخبگان از دیدگاه اندیشمندان پرداخته است و پس از بررسی و انتقادهای هر تعریف، در نهایت

نخبگان را اینگونه تعریف نموده است: نخبه فرد یا گروهی است که دارای ظرفیت به کارگیری منابع (نه صرفاً تملک منابع) قدرت باشد و کنش او پیامد اجتماعی منظم و مستمر در سطح کلان و در طول زمان داشته باشد. منظور از منابع قدرت، منابع ایدئولوژیک، سیاسی، نظامی و اقتصادی (مان ۲۰۱۲) است. البته دارا بودن این منابع لزوماً فرد یا گروه را نخبه نمی‌نماید. بلکه مهم ظرفیت به کارگیری منابع است. اما این ظرفیت، خود وابسته به سازمان نخبگان یعنی شبکه روابط درون نخبگان است. این تعریف از سه جهت با تعاریف پیشین متفاوت است. ۱. داشتن منابع لزوماً باعث پیامد اجتماعی منظم و مستمر در سطح کلان و در طول زمان نخواهد شد. ۲. پویایی تعریف، یعنی بر اساس این تعریف فرد یا گروه می‌تواند در یک زمان نخبه باشد و در زمان دیگری نخبه نباشد، این وضعیت وابسته به توانی است که ساختار به نخبه می‌دهد. ۳. وابستگی متقابل نخبگان و ساختار است به طوری که نخبگان مخلوق ساختارها هستند و بر ساختارها تاثیر می‌گذارند.

برنامه ریزی فرایندی است که به انتخاب روش عملی نیاز دارد. راه‌ها و ابزارهای لازم برای دستیابی به اهداف سازمانی، قسمت اساسی برنامه‌ریزی را تشکیل می‌دهد ماهیتی فکری دارد و کاری ذهنی است؛ به آینده نگاه می‌کند و برای آینده آماده می‌شود مک فارلند برنامه‌ریزی را مفهومی از اقدامات اجرایی توصیف می‌کند که تجسم مهارت‌های پیش‌بینی، تأثیر و کنترل ماهیت و همچنین تغییر جهت است.

برنامه «تعهد به یک اقدام خاص است، در حالی که برنامه ریزی فعالیتی متشکل از یک فرایند است. به گفته هایمن، «برنامه‌ریزی عملکردی است که از قبل تعیین می‌کند که چه کاری باید انجام شود. این عملکرد شامل انتخاب اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها، شیوه‌ها و سایر روش‌های دستیابی به این اهداف است.

مشخصات برنامه‌ریزی

۱. برنامه‌ریزی نگاه به آینده است
 ۲. برنامه ریزی شامل خط عملی ازپیش‌تعیین شده است
 ۳. برنامه‌ریزی از بین گزینه‌های بسیار موجود، بهترین را کشف می‌کند
 ۴. برنامه‌ریزی به زمان چشمگیری برای اجرا نیاز دارد
 ۵. برنامه‌ریزی فرایند مستمری است
 ۶. هدف برنامه ریزی دستیابی به اهداف ازپیش‌تعیین شده به‌روش بهتری است
 ۷. برنامه‌ریزی برای دوره خاصی انجام می‌شود
- برنامه‌ریزی نه‌تنها اهداف را انتخاب می‌کند، بلکه سیاست‌ها، برنامه‌ها و روش‌هایی را برای دستیابی به اهداف تدوین می‌کند؛

انواع برنامه ریزی

- بر حسب دامنه آن ابعاد مختلف مشخص می‌شود که به شرح زیر است
۱. پوشش فعالیت‌ها برنامه ریزی مشارکتی و برنامه‌ریزی عملکردی
 ۲. اهمیت مطالب؛ برنامه‌ریزی استراتژیک و برنامه‌ریزی عملیاتی؛
 ۳. دوره زمانی درگیر؛ برنامه‌ریزی بلندمدت و برنامه‌ریزی کوتاه مدت

روش پژوهش

روش تحقیق به معنای فرآیند منظم و نظام‌مندی است که برای جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل داده‌ها به منظور پاسخ به سؤالات پژوهشی یا حل مسائل به کار گرفته می‌شود. این روش‌ها می‌توانند کمی یا کیفی باشند و بسته به هدف پژوهش، نوع داده‌ها و ابزارهای استفاده‌شده، متفاوت طراحی می‌شوند. روش تحقیق، پایه‌گذار یک مسیر علمی است که از طرح مسئله تا ارائه نتیجه نهایی، به پژوهشگر کمک می‌کند تا با دقت و شفافیت به دانش جدید دست یابد.

کاربردهای روش تحقیق بسیار گسترده است و در علوم مختلف از جمله علوم طبیعی، اجتماعی، پزشکی، مهندسی و علوم انسانی به کار می‌رود. در هر یک از این زمینه‌ها، روش تحقیق به پژوهشگران امکان می‌دهد تا بر اساس داده‌های عینی، فرضیات خود را آزمایش کنند، نظریه‌های جدید توسعه دهند یا مشکلات پیچیده را با دقت بیشتری بررسی کنند. فرآیند روش تحقیق شامل ارتقای دقت علمی، افزایش قابلیت اعتبار نتایج و امکان تکرارپذیری پژوهش‌ها است. با استفاده از روش‌های تحقیقی مناسب، پژوهشگران می‌توانند اطمینان یابند که داده‌های آن‌ها به شیوه‌ای معتبر و علمی جمع‌آوری و تحلیل شده‌اند. همچنین، روش تحقیق به پژوهشگران کمک می‌کند تا با نظم و ترتیب مشخصی از مرحله اول تا نتیجه‌گیری پیش بروند و از ایجاد خطاهای احتمالی جلوگیری کنند.

این پژوهش از نظر روش کمی و پیمایشی است و از نظر بررسی متغیرها از نوع همبستگی و در قلمرو تحقیقات توصیفی و از لحاظ هدف کاربردی می‌باشد.

ارتباط اجتماعی: منظور از ارتباط اجتماعی مجموعه منابع مادی یا معنوی است که به یک فرد یا گروه اجازه می‌دهد تا شبکه پایدار از روابط کم و بیش نهادینه شده آشنایی و شناخت متقابل در اختیار داشته باشد. مفهوم سرمایه اجتماعی و مضمون اصلی آن در کلمه ارتباط نهفته گردیده است. عناصر و اعضای جامعه با برقراری ارتباط با همدیگر و پایدار ساختن این ارتباط ظرفیت همکاری با همدیگر را پیدا می‌کنند و از این مسیر چیزهایی کسب می‌نمایند که به تنهایی قادر به دستیابی به آن‌ها نمی‌باشند. انسان‌ها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم مرتبط می‌گردند و با گسترش این شبکه‌ها، نوعی دارایی شکل می‌گیرد که سرمایه اجتماعی خوانده می‌شود. کوهن و پروساک^(۲۰۰۱)، معتقد است که سرمایه اجتماعی متشکل از ارتباطات فعال بین افراد است که شامل اعتماد، درک متقابل، ارزش‌های مشترک و رفتارهایی است که اعضای شبکه‌های انسانی و جوامع را به هم پیوند می‌دهد و همکاری‌ها را ممکن می‌نماید. سرمایه اجتماعی تقویت‌کننده همکاری، تعهد، تسهیم اطلاعات و اعتماد است. همچنین مشارکت حقیقی را در سازمان ارتقا می‌دهد که این خود منجر به موفقیت و اثربخشی بیشتر می‌گردد (غیائی ندوشن و امین‌الرعا، ۱۳۹۵: ۱۸۶).

جامعه آماری تحقیق

از جامعه تعاریف متعددی به عمل آمده است که به طور عمده به این شرح اند:
گروهی از افراد که یک یا چند صفت مشترک دارند و این صفت یا صفات، مورد توجه محقق می‌باشند (طالقانی، ۲۴). جامعه ممکن است همه افراد، یک نوع خاص و یا عده محدودتری از همان گروه را شامل شود.
«تمامی گروه و افرادی که جهت تحقیق، مناسب تشخیص داده شده اند.» با این تعریف، جامعه، پسوند «آماري» گرفته است.
عده ای برای «جامعه ی آماری» تعریف خاص تری به این شرح ارائه داده اند:
جامعه ای که اعضای آن، کمیت‌های مربوط به اندازه ی یک صفت در افراد یک جامعه است. جامعه در تحقیق: مجموعه اجزائی که دارای حداقل یک صفت یا ویژگی مشترک باشند (پاشاشریف، ۱۹).

جامعه را می‌توان براساس معیارهای مختلفی دسته بندی نمود که ذیلاً به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

۱. براساس موضوع که در آن جامعه نوع خود را مشخص می‌کند، مانند جامعه انسانی، جامعه گیاهی و...
۲. براساس تعداد اعضای تشکیل دهنده، که یا محدود است می‌توانیم تعداد اعضا یا عناصر تشکیل دهنده را مشخص و معین کنیم و یا نا محدود است تعداد اعضا یا عناصر تشکیل دهنده آن مشخص نیست، مثل درختان یک جنگل. در تحقیقات، به طور معمول سعی می‌شود که جامعه ی محدود را مورد مطالعه قرار دهند.
۳. طبقه بندی جامعه براساس تعمیم که دارای سه نوع است:

الف) جامعه مورد نظر: جامعه ای است متشکل از همه اعضای واقعی یا فرضی که علاقه مند هستیم یافته‌های پژوهش را به آنها تعمیم دهیم. که به آن جامعه ی هدف نیز می‌گویند

ب) جامعه مورد مطالعه: جامعه ای است که با استفاده از یک قید از جامعه مورد نظر به دست می‌آید و در عمل زیر پوشش بررسی قرار می‌گیرد. این نوع، برای مواردی است که نمی‌توانیم نتایج را به همه افراد جامعه تعمیم دهیم. به این جامعه، جامعه ی مورد بررسی نیز می‌گویند

ج) مطالعه را می توان با همه ی اعضاء و یا بخشی از اعضای جامعه مورد نظر یا جامعه مورد مطالعه به عمل آورد. بخشی از اعضاء را یا به طریق در دسترس و یا به روش نمونه گیری علمی می توان انتخاب کرد. در طریق اول، جامعه در دسترس و در طریق دوم جامعه نمونه خوانده می شود ...

— جامعه در دسترس: به جامعه ای گفته می شود که محقق، افراد آن را فقط به خاطر سهولت دسترسی، بدون رعایت اصول نمونه گیری علمی، برای مطالعه انتخاب می کند.

— جامعه نمونه: چون شرح این نوع جامعه مفصل می باشد و کاربرد زیاد دارد، آن را تحت عنوان «نمونه» در ادامه مورد شناخت قرار می دهیم (ظهوری، ۱۳۸۷)

جامعه آماری این پژوهش کلیه نخبگان خوزستان شامل مدرسان دانشگاه، مدیران میانه و ارشدادارات و سازمانهای دولتی و شرکت های خصوصی، پزشکان، مهندسان، فرهنگیان و نویسندگان می باشد.

حجم نمونه و روش نمونه گیری

ممکن است جامعه ی آماری از نظر تعداد افراد یا مواردی که باید مشاهده شود، بزرگ یا کوچک باشد. اگر بخواهیم تحقیقی در جامعه اساتید دانشگاه آزاد اهواز انجام دهیم، سروکار ما با یک جامعه ی کوچک است که ممکن است از ۵۰ تا ۷۰ نفر تجاوز نکند. بدیهی است که اطلاعات مورد نیاز درباره ی هر یک از اعضای این جامعه را در کوتاه مدت می توان به دست آورد. بعضی جامعه های آماری از نظر تعداد و پراکندگی بسیار بزرگ و گسترده اند، مانند جامعه دانشجویان دانشگاه آزاد کشور. جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق درباره ی فرد فرد اعضای چنین جامعه ای، پرهزینه و وقت گیر است و به هزاران محقق، صرف میلیون ها ریال اعتبار و صدها هزار ساعت کار نیاز دارد. به علاوه، پراکندگی افراد در سطح وسیعی از مناطق جغرافیایی، امکان دسترسی به افراد جامعه را دشوار و گاه ناممکن می سازد.

برای صرفه جویی در نیروی انسانی، هزینه و وقت و رعایت سایر ملاحظات اجرایی، به جای مطالعه در مورد تمام افراد جامعه می توان نمونه ای از افراد جامعه را انتخاب و مورد تحقیق قرار داد. نمونه، معمولاً گروهی از افراد جامعه است که معرف آن جامعه بوده و کم و بیش ویژگی های افراد جامعه را داراست. از راه مشاهده و تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به نمونه، می توان براساس اصول و قواعد معینی، مشخصات جامعه را استنباط کرد. اندازه های به دست آمده درباره ی صفات و متغیرهای نمونه را شاخص آماری و اندازه هایی را که از روی شاخص آماری نمونه، درباره ی جامعه استنباط یا برآورد می شود پارامتر می نامند.

تعریف نمونه: زیر مجموعه ای است از جامعه، که اعضای آن را بخشی از افراد جامعه ی اصلی تشکیل می دهند. یا در مفهوم وسیع، نمونه عبارت است از «مجموعه ای از نشانه ها که از یک قسمت یا یک گروه از جامعه ی بزرگتر انتخاب شده است، به طوری که صفات اعضای این مجموعه، معرف کیفیات و ویژگی های جامعه ی بزرگتر باشد». نمونه، اطلاعاتی را ارائه می کند که براساس آن می توان در مورد خصوصیات جامعه قضاوت کرد؛ به عبارت دیگر، از طریق مطالعه ی نمونه و پیدا کردن خصوصیات و روابط پدیده ها و تعمیم آن، می توان خصوصیات و روابط پدیده ها را در جامعه پیدا نمود.

برای اینکه بتوان نتایج به دست آمده از نمونه را به جامعه تعمیم داد، باید دو شرط زیر جمع باشد:

الف) اندازه و حجم نمونه براساس منطق و فرمول های آماری به دست آید.

ب) روش انتخاب افراد نمونه از بین افراد جامعه، با رعایت موازین علمی باشد (ظهوری، ۱۳۷۸، ۱۰۰).

در معنای کلی، هر جزء یا نسبتی از جامعه را می توان نمونه خواند، خواه معرف باشد، خواه نباشد و به هر روشی که انتخاب شده باشد. مقصود آن است که معرف بودن یا روش انتخاب نمونه، از مفاهیم ضمنی تعریف نمونه نیست ۱. اما در معنای مصطلح و متداول واژه، نمونه به بخشی از جامعه گفته می شود که معرف یا نماینده ی آن جامعه باشد، در انتخاب هرگونه نمونه معمولاً مایلیم بخشی از جامعه را به منظور پژوهش برگزینیم که همه ی ویژگی های خاص جامعه، خصوصاً ویژگی هایی که از لحاظ موضوع پژوهش مهم است را به تناسب داشته باشد. گروه نمونه مجموعه ای از واحدهای نمونه برداری است که از چارچوب استخراج می شود، داده های آزمایش از روی عناصر آن به دست می آید و برای توصیف جامعه یا استنباط درباره جامعه به کار می رود. انتخاب یک گروه نمونه ی معرف، با کمترین خطا و کمترین هزینه، هنر نمونه گیری به شمار می آید.

بعد از استخراج مفاهیم و مقولات برای اعتباریابی و سنجش مفاهیم بصورت کمی نیازمند این هستیم تا ببینیم چقدر شاخص‌های استخراج‌شده در بین جامعه آماری دوم، نشان‌دهنده میزان نگرش‌های مختلف آن‌ها است. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای است بدین صورت که ابتدا همه نخبگان سیاسی در خطه خوزستان شامل مدیران میانه و ارشد شرکت‌های خصوصی، مدرسان دانشگاه، فرهنگیان، نویسندگان، پزشکان و مهندسان تقسیم‌بندی کرده، و سپس خوشه مدرسان دانشگاه را در نظر گرفته شد. بر اساس آمار مراکز آموزشی دانشگاه‌ها تعداد ۳۸۵۸ نفر مدرس در دانشگاه‌های خوزستان مشغول به خدمت می‌باشند بر این اساس در جدول مورگان حجم نمونه متناسب با این جامعه آماری ۳۵۱ نفر بدست آمده است.

آمار استنباطی

علم آمار در دوشاخه توصیفی و استنباطی مطالعه می‌شود. آمار توصیفی ویژگی‌های یک مجموعه از داده‌ها را خلاصه و توصیف می‌کند. با توجه به اینکه در اغلب موارد مشاهده و اندازه‌گیری یا آزمایش مستقیم تمام واحدهای مورد مطالعه در جامعه غیرممکن یا بسیار سخت، زمانبر و نیازمند هزینه بالاست؛ بنابراین نمونه‌ای کوچک و بهینه با استفاده از روش‌های علمی و با ویژگی‌های خاص به گونه‌ای که نتایج آن قابل تعمیم به جامعه مورد مطالعه باشد، انتخاب می‌شود.

پس از نمونه‌گیری و بررسی داده‌های نمونه‌ای با استفاده از روش‌های آمار توصیفی، باید سوالات و فرضیات تحقیق در خصوص جامعه مورد بررسی قرار گیرد. شاخه‌ای از علم آمار که نتایج نمونه را به جامعه تعمیم داده و به سوالات فرضیات پژوهش پاسخ می‌دهد یا به مدل سازی می‌پردازد آمار استنباطی می‌گویند آمار استنباطی این کار را با کمک نظریه احتمال با در نظر گرفتن عدم قطعیت و لحاظ کردن درصدی خطا انجام می‌دهد.

برای به حداقل رساندن عدم قطعیت ایجاد شده توسط خطاهای نمونه‌گیری، می‌توان از روش‌های نمونه‌گیری احتمالی در تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده کرد

مدل یابی معادله ساختاری

در مطالعات حوزه علوم انسانی و اجتماعی، تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش طبق فرایندی با قالب کلی مشخص و یکسان صورت می‌پذیرد که مرتبط با آن روش‌های تحلیل آماری متعددی تا به حال معرفی شده‌است. در این میان، مدل‌سازی معادلات ساختاری که در اواخر دهه شصت میلادی معرفی شد، ابزاری در دست محققین جهت بررسی ارتباطات میان چندین متغیر در یک مدل فراهم می‌ساخت. قدرت این تکنیک در توسعه نظریه‌ها باعث کاربرد وسیع آن در علوم مختلف از قبیل بازاریابی، مدیریت منابع انسانی، مدیریت استراتژیک و سیستم‌های اطلاعاتی شده‌است. یکی از مهمترین دلایل استفاده زیاد پژوهشگران از SEM، قابلیت آزمون تئوری‌ها در قالب معادلات میان متغیرهاست. دلیل دیگر لحاظ نمودن خطای اندازه‌گیری توسط این روش است که به محقق اجازه می‌دهد تا تجزیه و تحلیل داده‌های خود را با احتساب خطای اندازه‌گیری گزارش دهد. مدل‌های مرسوم در مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) در واقع متشکل از دو بخش هستند. مدل اندازه‌گیری که چگونگی توضیح و تبیین متغیرهای پنهان توسط متغیرهای آشکار (سوالات) مربوطه را بررسی می‌نماید و مدل ساختاری که نشان می‌دهد چگونه متغیرهای پنهان در پیوند با یکدیگر قرار گرفته‌اند. استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری مزایای زیادی دارد که پنج عدد از مهمترین آن‌ها عبارتند از: الف) تخمین روابط چندگانه ب) قابلیت سنجش متغیرهای پنهان (مفاهیم مشاهده نشده) ج) محاسبه خطای اندازه‌گیری د) قابلیت بررسی تأثیر هم خطی ه) آزمون روابط جعلی و غیرواقعی

اصطلاحات مدل یابی ساختاری

مدل یابی معادلات ساختاری بر پایه فرضیه‌هایی درباره وجود روابط علی بین متغیرها، مدل‌های علی را با دستگاه معادله خطی آزمون می‌کند. بدین ترتیب، SEM، روابط نظری بین شرایط ساختاری معین و مفروض را می‌آزماید و برآورد روابط علی میان متغیرهای مکنون (مشاهده نشده) و نیز روابط میان متغیرهای اندازه‌گیری شده (مشاهده شده) را امکان‌پذیر می‌سازد. متغیرهای مستقل که فرض بر آن است بدون خطا اندازه‌گیری می‌شوند، متغیرهای برونزا یا جریان دهنده و متغیرهای وابسته یا میانجی متغیرهای درونزا یا جریان گیرنده نامیده می‌شوند. متغیرهای آشکار یا مشاهده شده به گونه مستقیم به وسیله پژوهشگر اندازه‌گیری می‌شود، در حالی که متغیرهای مکنون یا مشاهده نشده به گونه مستقیم اندازه‌گیری نمی‌شود، بلکه بر اساس روابط

با همبستگی های بین متغیرهای اندازه گیری شده استنباط می شوند. این برآورد آماری به همان طریق که یک تحلیل عاملی اکتشافی حضور عامل های مکنون را از واریانس مشترک بین متغیرهای مشاهده شده استنباط می کند، به دست می آید. بنابراین آنچه گفته شد، مدل معادله ساختاری شامل دو مؤلفه است: مدل اندازه گیری که در آن متغیرهای مکنون پیشنهاد و از طریق تحلیل عاملی تاییدی آزمون می شود و مدل ساختاری که در آن متغیرهای مکنون و نیز متغیرهای مشاهده شده ای که نشانگر متغیرهای مکنون است از یک راه منطقی با هم مرتبط می شود.

کاربران SEM روابط میان متغیرهای مشاهده شده و مشاهده نشده را با استفاده از نمودار مسیر نشان می دهند. این نمودار که نقش اساسی در مدل یابی ساختاری بازی می کند، مانند فلوجارت های رایانه ای است، که متغیرهایی را که با خطوط بیانگر جریان علی باهم متصل شده اند، نشان می دهد. نمودار مسیر را می توان به عنوان وسیله ای برای نمایش این مطلب در نظر گرفت که کدام متغیرها موجب تغییراتی در متغیرهای دیگر می شود. همه متغیرهای مستقل دارای پیکان هایی اند که به سوی متغیر وابسته نشانه می روند. ضریب وزنی بالای پیکان قرار می گیرد.

مفروضه های مدل معادله ساختاری

مدل یابی معادله ساختاری، بسط انعطاف پذیر و قدرتمند مدل خطی کلی است، و بنابراین مانند هر روش آماری، دارای شماری از مفروضه هاست که باید صادق بوده یا دست کم به گونه تقریب برقرار باشد، تا نسبت به نتایج آن اطمینان حاصل شود. دو مسئله اساسی، یعنی حجم گروه نمونه و کار با داده های گمشده می باشد.

حجم منطقی گروه نمونه

بر پایه پیشنهاد جمیز استیونس در نظر گرفتن پانزده مورد برای هر متغیر پیش بین در تحلیل رگرسیون چندگانه با روش معمولی کمترین مجذورات استاندارد، یک قاعده سرانگشتی خوب به شمار می آید. چون SEM در برخی جنبه ها کاملاً مرتبط با رگرسیون چند متغیری است، تعداد ۱۵ مورد به ازای هر متغیر اندازه گیری شده در SEM غیر منطقی نیست. لوهلین نتایج مطالعات مشابه مونت کارلو را با استفاده از مدل های تحلیل عاملی تاییدی گزارش کرده و پس از بررسی پیشینه های پژوهش نتیجه می گیرد که برای این طبقه از مدل ها با دو یا چهار عامل، پژوهشگر باید روی گردآوری دست کم ۱۰۰ مورد یا بیش از آن ۲۰۰ مورد برنامه ریزی کند. کاربرد نمونه های کوچکتر می تواند موجب عدم حصول همگرایی، به دست آمدن جواب های نامناسب و یا دقت پایین برآورد پارامترها و به ویژه خطاهای استاندارد شود. خطای استاندارد برنامه SEM بر پایه مفروضه نمونه های بزرگ محاسبه می شود. زمانی که توزیع داده ها نرمال نبوده یا کجی داشته باشد، گروه های نمونه با حجم بزرگتر مورد نیاز است. پیشنهاد کلی آن است که تا حد امکان داده های بیشتری به دست آورید.

داده های کامل یا کاربرد مناسب داده های ناکافی

چنانچه برای تحلیل، از داده های ورودی خام استفاده شود، این داده ها باید کامل و بدون مقادیر گمشده باشند. برای کار با داده های ناکامل، چندین راه حل پیش تجربی وجود دارد. حذف لیستی که در آن همه نمره های مربوط به داده های گمشده حذف می شود و حذف زوجی که در آن همبستگی دو متغیری فقط برای مواردی که داده های آن کامل وجود دارد محاسبه می شود، از راه حل های متداول برای کار با مقادیر گمشده است. روش دیگر پیش تجربی برای داده گمشده، جایگزین ساختن این داده ها با میانگین متغیر مربوط است.

تدوین مدل

مدل، به گونه ساده یک گزاره آماری درباره روابط میان متغیرهاست. تحلیل مسیر مثال خوبی برای مدل، و تدوین مدل، تمرینی برای بیان رسمی می کمدل است. ترجمه مشهود و آشکار نظریه به صورت معادلات ریاضی انجام می پذیرد. این مدل از طریق نمایش متغیرهای مستقل و وابسته به ترسیم نمودار مسیر کمک می کند. متغیرهای مستقل اغلب متغیرهای برونزا خوانده می شود، یعنی علل آنها خارج از مدل تعیین می گردد. متغیرهای وابسته اغلب متغیرهای درونزا خوانده می شود، زیرا فرض می شود که علت آنها از درون مدل تعیین می شود.

تدوین مدل در SEM، گام عمده ای است که در فرایند آن باید سازه های مربوط، مکنون و مشاهده شده و روابط بین سازه ها مشخص گردد. در مدل باید اصل اقتصاد و صرفه جویی نیز رعایت شود، و ضرورتی ندارد که شامل هر متغیر علی ممکن باشد. گنجانیدن سازه های بیش از اندازه در مدل می تواند موجب آزمون ناپذیری آن شود، و اگر سازه های مهمی را حذف کنید، خطر تولید یک مدل نامناسب کاذب را به جان خریده اید. نکته مهم آن است که مدل شما باید اندیشه ها و مفاهیم نظری مورد علاقه شما را به خوبی منعکس سازد.

جهت ارزیابی مدل معادلات ساختاری شاخص های مختلفی وجود دارد که شاخص های برازندگی^۱ نامیده می شوند که این شاخص ها پیوسته در حال مقایسه، توسعه و تکامل می باشند، اما هنوز درباره حتی یک آزمون بهینه نیز توافق همگانی وجود ندارد. در ارزیابی مدل این پژوهش از آزمون های زیر استفاده می شود:

کای اسکور نسبی که از تقسیم ساده مقدار کای اسکور بر درجه آزادی مدل محاسبه می شود (χ^2/df) که مقدار قابل قبول برای این شاخص مقادیر بین ۱ تا ۳ می باشد. شاخص^۲ RMSEA که مدل های قابل قبول دارای مقدار کمتر از ۰/۰۸ هستند. همچنین شاخص های^۳ AGFI،^۴ GFI،^۵ IFI،^۶ CFI و^۷ NFI که مقدار قابل قبول برای این شاخص ها باید بزرگتر از ۰/۹ باشد. همچنین بارهای عاملی بزرگتر یا مساوی ۰/۴ نشان دهنده ی مناسب بودن ساختارهای عاملی جهت اندازه گیری ابعاد مورد مطالعه در مدل می باشد^۸.

لازم به ذکر است که جهت بررسی معناداری مدل از مقادیر تی (t-value) استفاده می شود که اگر بزرگتر از ۱/۹۶ یا کوچکتر از -۱/۹۶ باشند، در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار خواهند بود (امینی، ۱۳۸۷، ۸۱).

جدول ۱ نتایج تحلیل عاملی تأییدی متغیرها

متغیرها	شماره سوالات	بار عاملی	آماره T
مشارکت سیاسی	۱	۰/۶۳	۱۳/۳۷
	۲	۰/۵۶	۱۰/۳۵
	۳	۰/۵۶	۱۰/۸۵
	۴	۰/۷۵	۸/۴۲
	۵	۰/۴۶	۱۴/۹۶
	۶	۰/۴۶	۸/۲۵
	۷	۰/۵۹	۱۲/۹۰
	۸	۰/۷۷	۱۴/۸۱
	۹	۰/۷۲	۱۷/۳۸
	۱۰	۰/۶۴	۱۵/۸۹
	۱۱	۰/۷۸	۱۸/۱۵
	۱۲	۰/۷۸	۱۸/۰۰
اعتماد اجتماعی	۱۳	۰/۶۲	۱۴/۷۰
	۱۴	۰/۹۶	۲۰/۳۱
	۱۵	۰/۶۸	۱۲/۵۲
	۱۶	۰/۴۹	۲/۰۷
	۱۷	۰/۴۸	۱۳/۴۰
	۱۸	۰/۴۱	۱۰/۷۴

1. Fitting Indexes

2. Root Mean Squared Error of Approximation

3. Adjusted Goodness of Fit Index

4. Goodness – for- Fit Index

5. Incremental Fit Index

6. Comparative Fit Index

7. Normal Fit Index

8. Hair et al., 2002

متغیرها	شماره سوالات	بار عاملی	آماره T
	۱۹	۰/۵۴	۱۴/۱۵
	۲۰	۰/۶۱	۱۳/۶۲
	۲۱	۰/۹۹	۱۹/۹۹
آگاهی اجتماعی	۲۲	۰/۹۴	۱۵/۲۰
	۲۳	۰/۷۶	۱۸/۰۰
	۲۴	۰/۶۸	۱۶/۷۷
	۲۵	۰/۷۶	۱۵/۵۷
	۲۶	۰/۸۳	۱۸/۳۴
	۲۷	۰/۷۶	۱۸/۲۹
	۲۸	۰/۸۱	۱۲/۷۱
	۲۹	۰/۳۹	۱۱/۰۷
ارتباط اجتماعی	۳۰	۰/۴۴	۳/۹۷
	۳۱	۰/۶۷	۱۶/۵۳
	۳۲	۰/۷۴	۱۸/۴۰
	۳۳	۰/۷۸	۱۸/۲۸
مشارکت اجتماعی	۳۴	۰/۴۴	۶/۳۹
	۳۵	۰/۵۵	۱۵/۲۶
	۳۶	۰/۴۲	۱۲/۰۹
	۳۷	۰/۷۱	۱۵/۵۹
	۳۸	۰/۵۱	۱۰/۶۳
	۳۹	۰/۵۱	۱۰/۱۹
۴۰	۰/۶۷	۱۳/۱۰	
۴۱	۰/۴۷	۱۱/۸۲	

همانطور که مشاهده می‌گردد بارهای عاملی سوالات پرسشنامه برابر یا بیشتر از ۰/۴ است و مقدار آماره t در تمام موارد از ۱/۹۶ بزرگ‌تر می‌باشد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که سوالات انتخاب شده ساختارهای عاملی مناسبی را جهت اندازه‌گیری متغیرها و ابعاد مورد مطالعه در مدل تحقیق فراهم می‌کنند. همچنین شاخص‌های برازش مدل نیز تأیید کننده این نتیجه می‌باشند که در جدول زیر نشان داده شده‌اند.

جدول ۲. شاخص‌های برازش

χ^2/df	RMSEA	NFI	GFI	AGFI	IFI	CFI
۱/۰۸	۰/۰۱۶	۰/۹۳	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۱	۰/۹۲

با توجه به جدول فوق، مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۱۶ می‌باشد و با توجه به این که کمتر از ۰/۰۸ است نشان می‌دهد میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است و مدل قابل قبول می‌باشد. همچنین مقدار کای دو به درجه آزادی (۷۶۹/۴۰) برابر با ۱/۰۸ است که بین ۱ و ۳ می‌باشد و میزان شاخص‌های NFI، GFI، AGFI، IFI و CFI نیز از ۰/۹ بیشتر می‌باشند که نشان می‌دهد مدل اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق، از برازش مناسبی برخوردار است.

فرضیه‌های پژوهش

در پژوهش‌های کمی و تحلیلی و در پژوهش‌های ترکیبی شاهد گزاره‌هایی هستیم که به فرضیه آن اطلاق می‌شود. فرضیه حدس عالمانه‌ای است درباره‌ی حل یک مسئله فرضیه را میتوان به منزله‌ای رابطه منطقی بین دو یا چند متغیر تعریف کرد، که به صورت

جمله‌ای آزمون پذیر انجام می‌شود. این روابط بر پایه شبکه ارتباط‌های موثر تجسم می‌شود که ریشه در چهارچوب نظری پژوهش دارند (سکاران، ۱۰۲).

فرضیه‌ها از نظر تعداد با اهداف اختصاصی برابری نموده‌اند و از نظر سیر کل به جز تناسب با اهداف اختصاصی با ویژگی سوالات همسویی دارد.

به عبارت دیگر در پژوهش‌هایی که مبتنی بر فرضیه هستند، به ازای هدف کلی، فرضیه اعم وجود داشته و برای هر یک از اهداف اختصاصی نیز یک فرضیه اخص تدوین می‌شود.

انواع فرضیه

فرضیه‌ها از نظر جهت دار بودن و یا جهت دار نبودن، شیوه نگارش و منطق آن‌ها به سه گروه قابل تقسیم هستند.

منطق فرضیه

فرضیه‌ها از نظر منطق تدوین، حداقل به دو گروه اصلی یعنی فرضیه صفر (HO) و فرضیه جانشین (H1 یا HA) قابل طبقه بندی هستند. فرضیه‌های صفر و جانشین پیشنهادهای علمی هستند که یک رابطه مشخص و دقیق بین دو متغیر را بیان می‌کنند. به طور کلی فرضیه صفر به عنوان نبود ارتباط معنی دار بین دو متغیر یا نبود اختلاف معنی‌دار بین دو گروه تعریف می‌شود، ولی فرضیه جانشین که در نقطه مقابل فرضیه صفر قرار دارد، جمله‌ای است که وجود رابطه بین دو متغیر را بیان می‌کند یا وجود تفاوت بین دو گروه را نشان می‌دهد. اگر فرضیه صفر رد شود آنگاه هر گونه فرضیه احتمالی دیگری را دوباره ارتباط خاصی که آزمون می‌شود می‌توان تأیید کرد (سکاران ۱۰۵).

فرض خلاف اغلب منطبق بر فرضیه‌های پژوهشی است، به این معنی که فرض خلاف بیان کننده انتظار پژوهشگر درباره نتایج پژوهش است و معمولاً این انتظار بر اساس مدارک آزمایشی و یا تجربه کاری پژوهشگر به وجود آمده است.

فرض خلاف بیانی است که پژوهشگر آرزو می‌کند درباره آن پژوهش نماید، فرض صفر و خلاف باید ناسازگار باشند، به این معنی که نباید به هیچ شکل یا طریقی باهم تداخل داشته باشند (دلوار، ۷۸).

شیوه نگارش فرضیه

از نظر تقدم و تأخر نگارش، روی هم رفته فرضیه را می‌توان به دو دسته فرضیه پژوهشی و فرضیه آماری تقسیم نمود

فرضیه پژوهشی

پژوهشگر بر اساس تجارب و مشاهدات خود و یا مطالعه نتایج پژوهش دیگران نظری را در خصوص متغیرهای مختلف مطرح می‌سازد که به آن فرضیه پژوهشی می‌گویند.

فرضیه پژوهشی از ویژگی‌های زیر برخوردار است:

- این فرضیه مبتنی بر این واقعیت است که بین دو صفت یا ویژگی مورد بررسی، تفاوتی وجود دارد
- فرضیه‌ایی است که به احتمال وجود یک رابطه یا تأثیر اشاره می‌کند
- پیش‌بینی و جهت‌گیری پژوهش‌گر را نشان می‌دهد که می‌تواند به دو صورت جهت‌دار و بدون جهت نوشته شود
- اسامی دیگر این نوع فرضیه عبارت است از فرضیه آلترناتیو H_a, H_1, H_A

فرضیه آماری

این فرضیه جمله یا گزاره‌ای است که معمولاً با استفاده از نمادهای آماری به صورت پارامتر نوشته می‌شوند، و نقش آن هدایت‌گر پژوهشگر در انتخاب آزمون آماری مناسب است.

از ویژگی‌های این فرضیه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد

- این فرضیه مبتنی بر این واقعیت است که بین دو صفت یا دو ویژگی مورد مطالعه تفاوتی وجود ندارد
- فرضیه‌ای است که به نداشتن رابطه یا تأثیر اشاره می‌کند
- فرضیه آماری جایگزین منطقی فرضیه پژوهش است
- اسامی دیگر این فرضیه عبارت است از: فرضیه پوچ فرضیه نول خنثی و H

پذیرش یا رد فرضیه

پس از انتخاب آزمون مناسب با توجه به نوع هدف اختصاصی و فرضیه ذی ربط نرم افزار spss مقدار آمار pvalue را محاسبه و با علامت sig نشان می‌دهد، اگر این مقدار کمتر از $0/05$ باشد مفهوم آن این است که اختلاف مشاهده شده در محاسبات ناشی از خطاهای آماری نبوده و معنی دار است. بر اساس این نتیجه فرضیه آماری (H_0) رد و فرضیه پژوهشی () که ایده اولیه پژوهشگر بوده است، مورد تایید قرار می‌گیرد.

ویژگی‌های فرضیه پژوهش

برای یک فرضیه حداقل چهار ویژگی تعریف شده که عبارتند از:

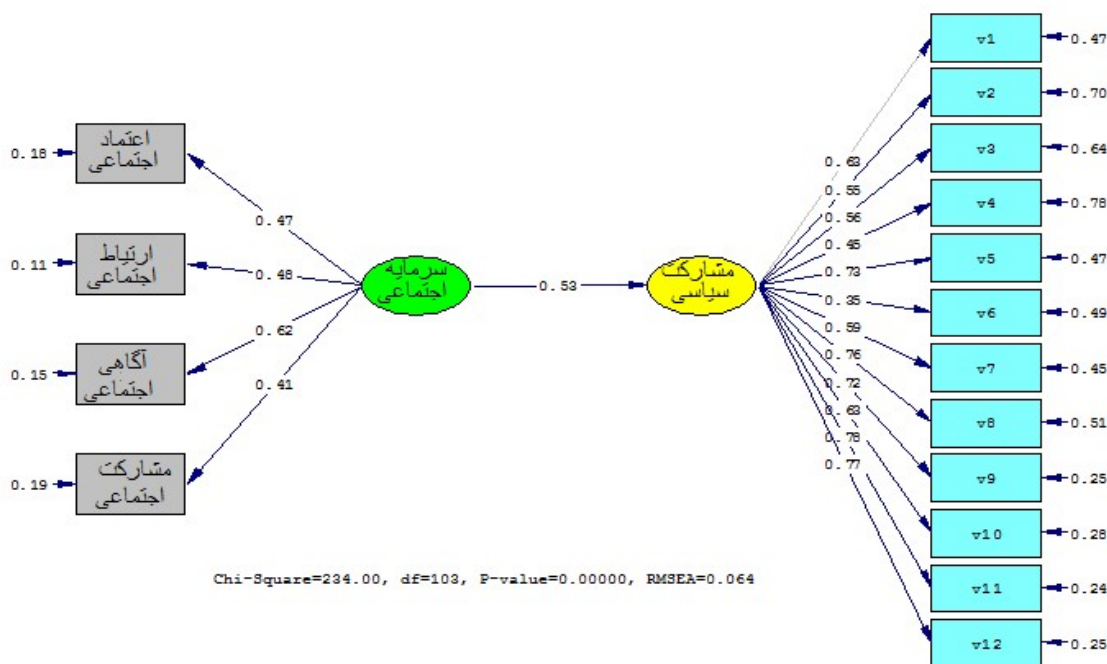
۱. باید با شواهد عقلی و حقایق علمی شناخته شده هماهنگ باشد
۲. باید آزمون پذیر باشد و آزمون درستی و یا نادرستی آن به طور کامل امکان‌پذیر باشد
۳. باید بدون ابهام بوده و با ساده‌ترین واژگان بیان شود
۴. باید در اصل وجود رابطه بین دو یا چند پدیده (متغیر) را پیش بینی کند (شریفی، ۲۳).

این پژوهش به بررسی یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی می‌پردازد

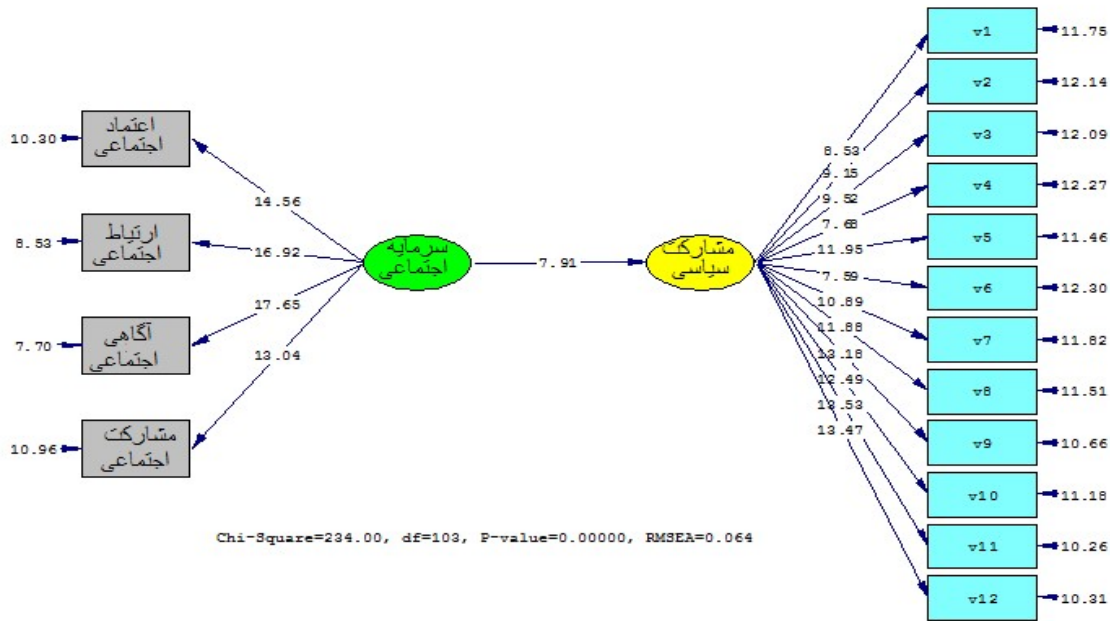
فرضیه اصلی:

بین مشارکت سیاسی و سرمایه اجتماعی از دید نخبگان خوزستان با تاکید بر سرمایه اجتماعی در راستای برنامه ریزی منطقه ایی رابطه معنا دار وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی: بین مولفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و ارتباط اجتماعی) با مشارکت سیاسی از دید نخبگان خوزستان در راستای برنامه ریزی منطقه ایی رابطه معنا دار وجود دارد جهت بررسی فرضیه‌ها از روش مدل‌یابی معادله ساختاری استفاده می‌شود. بنابراین در این پژوهش طبق مطالب گفته شده در فوق، از نرم افزار لیزرل جهت بررسی فرضیه‌ها استفاده می‌شود.

نمودار ۱. نمودار ضرایب عاملی و ضریب مسیر مدل فرضیه اصلی پژوهش

نمودار ۲. نمودار مقادیر آماره t برای مدل فرضیه اصلی پژوهش

با توجه به تجزیه و تحلیل صورت گرفته مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۶۴ می باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۰۸ است نشان می دهد که مدل قابل قبول می باشد. همچنین مقدار کای اسکور نسبتی یعنی تقسیم کای دو بر درجه آزادی برابر با $\frac{234.00}{103}$ ۲/۲۷ است و بین ۱ و ۳ می باشد و میزان شاخص های AGFI، GFI، IFI، CFI و NFI نیز از ۰/۹ بیشتر می باشند. در مجموع مقدار شاخص ها با ملاک تفسیری آن ها مطابقت دارند و تحلیل عاملی تأییدی، ساختار ابعاد مورد بررسی در مدل پژوهش را تأیید می کند.

جدول ۳. شاخص های برازش مدل پژوهش

χ^2/df	RMSEA	NFI	CFI	IFI	GFI	AGFI
۲/۲۷	۰/۰۶۴	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۹۴	۰/۹۲

همان طور که گفته شد مسیرهایی که مقدار آماره تی (t-value) آن ها بیشتر از ۱/۹۶ و یا کمتر از -۱/۹۶ باشد، معنادار هستند.

جدول ۴. نتایج جهت آزمون فرضیه اصلی پژوهش

نتیجه	آماره تی (t-value)	ضریب مسیر ^۱	روابط مورد بررسی	فرضیه
معنادار است	۷/۹۱	۰/۵۳	سرمایه اجتماعی → مشارکت سیاسی	اصلی

بررسی فرضیه اصلی: بین مشارکت سیاسی و سرمایه اجتماعی از دید نخبگان خوزستان در راستای برنامه ریزی منطقه ایی رابطه معناداری وجود دارد.

براساس نتایج بدست آمده ضریب مسیر بین مشارکت سیاسی و سرمایه اجتماعی برابر با ۰/۵۳ که مقداری مثبت می باشد. مقدار آماره تی (t) برابر ۷/۹۱ است که بیشتر از ۱/۹۶ می باشد بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می توان نتیجه گرفت که این ضریب مسیر در سطح خطای ۰/۰۵ معنادار است و وجود رابطه ی معنادار و مثبت بین مشارکت سیاسی و سرمایه اجتماعی تأیید می شود. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید می گردد.

همچنین براساس مقادیر بدست آمده از شاخص‌های برازش. مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۱۶ می‌باشد و با توجه به این که کمتر از ۰/۰۸ است نشان می‌دهد میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است و مدل قابل قبول می‌باشد. همچنین مقدار کای دو به درجه آزادی (۷۶۹/۴۰/۸۳۱) برابر با ۱/۰۸ است که بین ۱ و ۳ می‌باشد و میزان شاخص‌های AGFI، GFI، IFI، CFI و NFI نیز از ۰/۹۱ بیشتر می‌باشند. در مجموع مقدار شاخص‌ها با ملاک تفسیری آن‌ها مطابقت دارند و تحلیل عاملی تأییدی، ساختار ابعاد مورد بررسی در مدل پژوهش را تأیید می‌کند.

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل پژوهش

χ^2/df	RMSEA	NFI	CFI	IFI	GFI	AGFI
۱/۰۸	۰/۰۱۶	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۱	۰/۹۲

نتیجه گیری

چنانچه یک نظام سیاسی خواهان توانمندی و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی باشد، چاره ای جز جلب مشارکت آگاهانه، فعالانه و متشکل توده مردم در فرآیند حاکمیت نخواهد داشت. مردم در یک نظام سیاسی نوین بیشتر در فرآیندهای تصمیم گیری‌ها درگیر هستند و حاکمیت‌ها در اینگونه کشورها از ثبات و امنیت داخلی و خارجی بیشتری برخوردارند. با توجه به روند کنونی کوچک شدن جهان و تاثیرگذاری سازمان‌های فراملی بر امور داخلی کشورها مانند سازمان ملل، عفو بین المللی، دیده بان حقوق بشر، بنگاه‌های اقتصادی، آژانس انرژی اتمی و ... و مطلق نبودن قدرت دولت‌های ملی در برابر قدرت سازمان‌های فراملی توجه به امر مشارکت گریزناپذیر است، چرا که ثبات یک نظام سیاسی به کاهش تعارض‌های درونی جامعه بستگی تام دارد. دلایل و انگیزه‌های مردم برای مشارکت متفاوت است. کنش‌های مربوط به مشارکت همگانی رفتارهایی معقول و هدفمندند و این بدین معناست که قصد مردم اینست که از طریق ابزارهای مناسب به نتایج خاصی برسند. عواید ناشی از مشارکت و نتایج اجتماعی آن تاثیر شگرفی بر حوزه مشارکت دارد.

به علاوه انگیزه‌های متفاوتی همچون کار به خاطر منافع عمومی، احساس وظیفه، علاقه به کار با دیگران، کسب محبوبیت، اشتیاق به گرفتن پست در بنگاه‌ها، سازمان‌ها و یا بنیادها، برخورداری از احترام و قدردانی دیگر شهروندان و یا دستیابی به اهداف شخصی، افراد را به مشارکت در حوزه‌های سیاسی و اجتماعی ترغیب می‌کند از سوی دیگر پرهیز از مشارکت ممکن است به چند دلیل توجیه شود: برای گروهی که فرد به آن تعلق دارد مشارکت نمایانگر اهدافی ارزشمند نباشد؛ بنا به باور جامعه بدیل‌هایی با ارزشتر از مشارکت وجود داشته باشد؛ یا اینکه مشارکت عملیاتی باشد که به نسبت هزینه اش عواید کمی نصیب شخص کند. به علاوه عوامل دیگری نیز بر پرهیز از مشارکت تاثیر دارد آنچه که فرد به عنوان قدردانی اجتماعی بدست می‌آورد ممکن است کمتر از چیزی باشد که دیگری با تلاش کمتر به دست می‌آورد.

در جوامعی که انواع محدودیت‌ها را بر افراد تحمیل می‌کنند فرد ممکن است از مشارکت در فعالیت‌های سیاسی یا عمومی خودداری کند.

– محیط سیاسی عمومی که با سازمان‌ها و نهادهای موجود در جامعه، قانون اساسی و ماهیت بازرندگی نظام حزبی و سیاسی ارتباط دارد، مانع از مشارکت گردد.

– طبیعت ساختار اجتماعی (آموزش، اقتصاد و ارزشها) و تاثیر آن بر مشارکت

– قصور و کوتاهی اجتماع در تامین نیازهای فرد. از این رو عدم امنیت، نبود عدالت، عدم تخصیص فرصت‌های برابر، عدم حراست از شان انسانی از اصلی ترین عواملی هستند که مانع مشارکت مردم می‌شود. عدم دسترسی یکسان به اطلاعات را نیز می‌توان به آن اضافه کرد. مشارکت به عنوان فرآیند قدرت گرفتن نوعی گذر از حکومت‌های سنتی است. لذا هم با دشواری‌هایی روبرود است و هم تصور این که دولت‌ها و سازمان‌های تثبیت شده محلی، بخشی از قدرت و اختیاراتشان را به دیگران واگذار کنند، کمی مشکل به نظر می‌رسد. مشارکت به عنوان روند کسب قدرت ناگزیر ساختارهای بوروکراتیک موجود را به مبارزه می‌طلبید، بنابراین طبیعی است اگر این ساختارها به یکی از اصلی ترین موانع بر سر راه مشارکت تبدیل شوند

در شرایطی که انگیزه پایین باشد تمایل به مشارکت پذیری کاهش می‌یابد. بنابراین لازم است پیش نیازهای مشارکت شناسایی و برنامه ریزی بشکل ذیل برای آن انجام گردد:

- زمان کافی برای مشارکت در اختیار باشد
- مزایای اجتماعی آن از زیان‌های احتمالی آن بیشتر باشد
- افراد از توانایی لازم برای کار روی آن موضوع برخوردار باشند
- توانایی متقابل برای ارتباط فراهم باشد
- احساس بین و خطری برای هیچ یک از طرف‌ها وجود نداشته باشد.
- در قلمرو موضوعات مربوط به افراد دیگر باشد
- بالا بودن آگاهی افراد
- جو سیاسی سالم.

نظریه پردازان ساختارگرایی معتقدند که ساختارهای موجود در جامعه بر میزان مشارکت افراد موثر است. در این نظریه فرد به عنوان کنشگر اجتماعی دارای خلاقیت، اختیار و نیروی ارزشیابی است. اما این ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است که کنش را تعیین می‌نماید و شبکه پیچیده‌ای از ارزش‌ها، هنجارها، سنن و عادات اجتماعی در جامعه وجود دارند که اراده انسان را در خود محصور کرده و به آن جهت می‌دهند. وبر در این زمینه از چهار کنش اجتماعی (۱. کنش عقلانی معطوف به هدف؛ ۲. کنش عقلانی ارزشی؛ ۳. کنش عاطفی؛ ۴. کنش سنتی) نام می‌برد و بر اساس آن مشارکت افراد را تبیین می‌نماید. به طور کلی در جامعه شناسی سیاسی وبر از آنجا که زندگی انسان دستخوش نیروهای عقلانی و غیر عقلانی است و بسیاری از رفتارهای اجتماعی، غیر عقلانی به شمار می‌روند، بنابراین بیان غیر عقلانی رفتار در زندگی سیاسی نیز نیرومندند، رفتار سیاسی یکسره رفتاری عقلایی نیست یعنی برحسب محاسبه علایق اقتصادی و اجتماعی صورت نمی‌گیرد، بلکه انسان به عنوان موجودی پیچیده به غیر از این علایق، علایق و زندگی غیر عقلانی عمیقی نیز دارد که طبعاً بر حوزه‌های گوناگون زندگی او و از جمله بر رفتارهای سیاسی مؤثر واقع می‌شوند، سیاست و سلطه در هر یک از انواع سه گانه آن کنش و رفتاری گروهی است که در آن حکم و اطاعت به دلایل مختلف صورت می‌گیرد. در همین زمینه نظریه نخبه‌گرایی بیان می‌نماید که تفاوت مشارکت سیاسی نخبگان با سایر اقشار مردم در مشارکت عقلانی نخبگان است که بر اساس سود و فایده اقدام به مشارکت می‌نمایند. به همین منظور حاکمان سیاسی جامعه باید در راستای مشارکت سیاسی نخبگان کنش‌های عقلانی و مشارکت‌های سیاسی عقلانی را تقویت نمایند تا پایداری و ثبات در مشارکت سیاسی را ارتقاء دهند. از سوی دیگر پری با استفاده از نظریه‌های ابزاری معتقد است که افرادی که از تصمیمات حکومت تاثیر می‌پذیرند حق دارند که در آن مشارکت داشته باشند. پیروان این نظریه معتقدند که مشارکت باید برای طرفین سود و فایده‌ای داشته باشد که طبق این نظریه حکومت از مشارکت بیشتر افراد مشروعیت و کارآمدی را دریافت می‌نماید و افراد با مشارکت در امور سیاسی می‌توانند عقاید و خواسته‌های خود را دنبال نمایند. همچنین پری معتقد است که شهروند آرمانی یک شهروند مشارکت کننده است و مشارکت یک تجربه یادگیری می‌باشد که شهروندان را نه تنها آگاه از حقوق خود بلکه آگاه از وظایف و مسئولیت‌هایش پرورش می‌دهد. طبق این نظریه تکاملی افراد برای آگاهی از وظایف و مسئولیت‌های شان و ایفای نقش در جامعه نیازمند مشارکت در امور می‌باشند.

لیپیست معتقد است که بین مشارکت سیاسی و عوامل اجتماعی و اقتصادی همبستگی بالایی وجود دارد، از جمله این که اعضای طبقات بالا در مشاغل مشغول هستند که بعد سیاسی قوی دارد که علاقه و مهارت‌های آنان را افزایش می‌دهد. همین طور به علت داشتن تحصیلات بیشتر، آن‌ها آگاهی سیاسی و اجتماعی بیشتری داشته و در نتیجه به مشارکت سیاسی علاقه‌مندتر می‌شوند؛ همچنین اعضای طبقات بالای اجتماعی وقت آزاد بیشتری برای فعالیت‌های سیاسی دارند، وی بر همبستگی بین شهرنشینی، پیدایش نهادهای مشارکتی دموکراتیک، تاکید دارد از آن جا که اعضای طبقه متوسط به سازمان‌های سیاسی داوطلبانه (احزاب سیاسی و سایر انجمن‌ها) خواهند پیوست. بنابراین بر قدرت دولت نظارت می‌کنند و نیز قادر خواهند بود شهروندان را در تحصیل مهارت‌های سیاسی آموزش دهند و سرانجام سبب ترغیب مشارکت سیاسی شوند. نخبگان دانشگاه از جمله افرادی هستند که می‌توانند بر مشارکت سیاسی سایر گروه‌ها از جمله دانشجویان و صاحبان کسب و کارهای آینده موثر باشد. نتایج این مطالعه نشان

داد که مشارکت اجتماعی بر میزان مشارکت سیاسی موثر است. این نتایج نظر هانتینگتن و نلسون را که معتقدند داشتن مشارکت فعال در سازمان‌های جمعی، باعث می‌گردد که مشارکت سیاسی - اجتماعی افراد خود به خود بالا رود و افراد از طریق جو حاکم بر این گروه‌ها و سازمان‌ها در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی درگیر شوند؛ تایید می‌نماید.

عدم مشارکت یا کاهش مشارکت سیاسی باعث می‌شود که گردش قدرت بین نخبگان سیاسی در جامعه به وجود نیاید و قدرت و سیاست در انحصار گروه یا افراد خاصی قرار گیرد که این تمرکز و انحصار قدرت بدون شک آزادی شهروندان و حقوق آنان را محدود می‌نماید و در نهایت انحصار قدرت باعث فساد و استبداد سیاسی می‌شود. از سوی دیگر تجربه کشورهای مختلف نشان داده است که عدم گردش نخبگان سیاسی و عدم چرخش قدرت در میان آنان مانع پیشرفت و اصلاح امور جاری می‌گردد. بنابراین سیاستمداران حکومتی لازم است برای اصلاح امور و اجرای برنامه‌های خود از یک سو و از سوی دیگر مشروعیت بخشیدن به حکومت، عوامل موثر بر میزان مشارکت سیاسی را شناسایی و برنامه ریزی لازم در جهت تقویت آنان را در جامعه ایجاد نمایند.

منابع

۱. احمدی، شهرزاد (۱۴۰۰). بررسی نظریه حکمرانی خوب بر پایه اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی، فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۴، شماره ۴۴، ۱۲-۱.
۲. احمدی، یعقوب (۱۳۹۸). تاثیر انواع سرمایه اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی بر انواع مشارکت سیاسی مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال به بالای سنج، جامعه شناسی کاربردی، سال سی ام، شماره سوم، ۲۲-۱.
۳. اصغری، انسیه؛ هاشم زهی، نوروز؛ قدیمی، بهرام (۱۳۹۹). مطالعه تاثیر جهانی شدن زندگی فرهنگی و سیاسی بر اعتماد اجتماعی شهروندان تهرانی، تغییرات اجتماعی - فرهنگی، سال هفدهم، شماره شصت و ششم، ۲۱-۱.
۴. آقایی خانه برق، علی؛ غریب زاده، رامین؛ آزادی بریس، لیلی (۱۳۹۹). مدلیابی نقش فرهنگ سیاسی در مشارکت و اعتماد سیاسی با میانجی گری سرمایه اجتماعی، فصلنامه مطالعات رهبری فرهنگی، سال دوم، شماره ۳، ۹۲-۶۸.
۵. امینی، سلام؛ کواکبیان، مصطفی؛ شیری، طهمورث (۱۳۹۹). مطالعه عوامل اجتماعی موثر بر مشارکت سیاسی مردم استان ایلام، فصلنامه جامعه شناسی سیاسی ایران، سال سوم، شماره دوم، ۱۵۵-۱۳۲.
۶. بازرگان هرندی، عباس (۱۳۸۷). روش تحقیق آمیخته: رویکردی برتر برای مطالعات، دانش مدیریت، شماره ۸۱، ۳۵-۱۵.
۷. باقری، معصومه؛ شجاعی، حسن؛ کیانی، سارا (۱۴۰۰). فراتحلیل مطالعات سرمایه اجتماعی با مشارکت سیاسی در ایران پس از انقلاب اسلامی ایران، پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، سال بیست و هفتم، شماره اول، ۲۴۷-۲۷۹.
۸. بشیری گیوی، حسین، نوابخش، مهرداد؛ فتحی، سروش (۱۴۰۱). تبیین جامعه شناختی نقش نهادهای مدنی بر سرمایه فرهنگی و اجتماعی شهروندان در شهر تهران سال ۱۳۹۵، تغییرات اجتماعی - فرهنگی، سال نوزدهم، شماره هفتاد و دوم، ۶۹-۴۴.
۹. پایانی فر، ناصر؛ صداقت زادگان، شهناز؛ موسوی، میرطاهر؛ رفیعی، حسن (۱۴۰۱). بررسی ارتباط تعاملات نهادی و شاخص‌های سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: خیریه‌ها و کمیته امداد امام خمینی در ایران)، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۱۱، شماره ۲، ۵۶۷-۵۴۵.
۱۰. تشویشی، حامد؛ رحمانی خلی، احسان (۱۴۰۱). تاثیر دین داری بر کیفیت زندگی با میانجیگری متغیر مشارکت و اعتماد اجتماعی (مورد مطالعه: منطقه پردیسان قم). فصلنامه علمی برنامه ریزی رفاه توسعه اجتماعی، سال سیزدهم، شماره ۵۰، ۸۵-۱۲۲.
۱۱. تنهایی، ابوالحسن (۱۳۷۴). درآمدی بر مکاتب و نظریه های جامعه شناسی، گناباد، نشر مرندیز.

۱۲. جمینی، داود؛ شمس الدینی، علی؛ جمشیدی، علیرضا (۱۴۰۱). بررسی و تحلیل نقش سرمایه اجتماعی بر عملکرد تعاونی‌های روستایی در استان فارس، فصلنامه تعاون و کشاورزی، دوره ۱۴، ۶۱-۴۲.
۱۳. حاجی پور، حسین؛ امینی، یوسف؛ کردزنگنه، منوچهر (۱۳۹۹). تاثیر سرمایه اجتماعی بر الگوهای مشارکت پذیری سیاسی در بین شهروندان بالای ۱۸ سال شهر اهواز، فصلنامه علمی-پژوهش علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، دوره ۱۴، شماره ۴، ۵۲-۲۷.
۱۴. حبیب پورگتایی، کرم؛ موسوی خورشیدی، سیدحمیدرضا (۱۳۹۵). رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت یاسی شهروندان قم، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال شانزدهم، شماره ۶۲، ۳۹۵-۳۵۹.
۱۵. حسین پور، سیروس؛ پوریانی، محمدحسین؛ اژدری زاده، حسین (۱۴۰۱). نقش هنر در تبیین جامعه شناختی مشارکت زنان اقوام لر، بختیاری و عرب در کسب منزلت‌های اجتماعی و سیاسی، نشریه مطالعات هنر اسلامی، ۱۹ (۴۵)، ۱۶۰-۱۷۵.
۱۶. حسینی، سیداحمد؛ عباسی، رسول؛ رضایی، رویا (۱۳۹۴). شناسایی عوامل موثر بر مشارکت نخبگان در تدوین الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره ۶۷، ۴۷-۲۵.
۱۷. خامه چی، حامد؛ رنگریز، حسن (۱۳۹۸). فراتحلیل پیامدهای سرمایه اجتماعی، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۶ شماره ۴، ۵۲۴-۶۰۳.
۱۸. خسروی، سحر؛ محسنی تبریزی، علیرضا؛ آقاجانی مرساء، حسین (۱۴۰۰). تبیین جامعه شناختی سهم سرمایه اجتماعی در تحرک اجتماعی، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره دوم، ۹۹-۱۱۷.
۱۹. دارا، جلیل؛ صادقی، الهه (۱۴۰۱). عوامل تاثیر گذار بر میزان مشارکت سیاسی زنان؛ با تاکید بر تعداد وزرای زن در دولت‌های مختلف جمهوری اسلامی ایران، دوفصلنامه علمی دانش سیاسی، سال هجدهم، شماره دوم، ۴۰۰-۳۷۷.
۲۰. دانایی فرد، حسن، الوانی، سیدمهدی و آذر، عادل (۱۳۸۳). روش شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع، تهران: انتشارات صفار.
۲۱. دلاور، علی (۱۳۸۵). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران: رشد، چاپ پنجم.
۲۲. دلاویز، محسن؛ مرتضوی اصل، سیدخدایار؛ سینیایی، سیدعطاالله (۱۳۹۹). تاملی تطبیقی در مفهوم سرمایه اجتماعی از دیدگاه پاتام و فوکویاما، فصلنامه علمی جامعه شناسی سیاسی ایران، سال سوم، شماره چهارم، ۲۳۰۶-۲۲۸۸.
۲۳. ذالفقاری، اکبر (۱۴۰۲). فراتحلیل عناصر موثر بر مشارکت سیاسی در انتخابات ملی جمهوری اسلامی ایران: پژوهش‌های بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۹۶، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال بیست و ششم، شماره ۹۸، ۱۶۸-۱۳۳.
۲۴. راش، مایکل (۱۳۹۳). جامعه و سیاست، مقدمه ای بر جامعه شناسی سیاسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: انتشارات سمت.
۲۵. الله ویردی، مهرشاد (۱۳۹۹). تاثیر عملکرد مدیریت شهری در فرآیند توسعه پایدار سیاسی با تاکید بر نقش دوسویه مشارکت و سرمایه‌های اجتماعی، دو ماهنامه علمی-تخصصی مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه سال پنجم، شماره ۴، ۸۳-۶۹.